

NATHAN SÖDERBLOM OCH MUSIKEN

Examensarbete
Musikpedagogexamen
Vårterminen 2009
Poäng: 15 hp
Författare: Angelica Thelin
Handledare: Owe Ander

Förord

Jag vill passa på att tacka Anders Edling, 1:a bibliotekarie vid Universitetsbiblioteket i Uppsala och Staffan Runestam, hedersdoktor vid Uppsala Universitet, och övriga medarbetare vid Handskrifts- och musikenheten vid Universitetsbiblioteket i Uppsala, för all den ovärderliga hjälp jag fått i skrivandet och sökandet efter Nathan Söderbloms brev och musikalier. Tackar även raritetsbibliotikarie Mattias Lundberg vid Statens Musikbibliotek, Stockholm, för tips och råd.

Tackar även för den hjälp jag fått från Jan-Eric Berger, då han i sin roll som ordförande i Trönö Hembygdsförening och styrelseledamot i föreningen Söderblomspelet, har tillgång till värdefull information om Nathan Söderblom.

Jag vill också tacka min familj och de vänner som stöttat och gett mig goda råd under mitt uppsatsskrivande. Tack till min mamma som agerat ”bollplank” för mig under hela processen, tack till min syster som har gett mig tips och råd och tack även till min svåger som hjälpt mig med den tekniska biten.

Ett särskilt tack vill jag rikta till min handledare Owe Ander för alla goda råd, stöd, tips och engagemang för min uppsats under hela processen.

Sammanfattning

Bakgrund

Nathan Söderblom föddes 1866 i Trönö prästgård utanför Söderhamn i Hälsingland.

År 1914 utnämndes Söderblom till Sveriges ärkebiskop. År 1925 anordnade Söderblom ett ekumeniskt möte, det första internationella kyrkomötet, med 37 länder representerade och sammanlagt 600 delegater som mötesdeltagare. I och med mötet öppnade Söderblom dörrar och byggde broar mellan de länder, som några år tidigare slagits i världskriget och detta hade stor betydelse för världsfreden. Det var för skapandet och framgången av mötet, 1925, Söderblom tilldelades Nobels Fredspris, 1930. År 1931 avled Söderblom.

Syfte

Avsikten med studien var att försöka kartlägga Nathan Söderbloms förhållande till musiken, dels musikens roll i hans eget liv, dels hans inflytande över sin tids musikliv. Vilken inverkan hade barndomen på prästgården på hans framtida intresse för musik? Vilka instrument spelade Söderblom? Hur engagerade Söderblom sig kulturellt där han levde och verkade. Vilka kulturpersonligheter umgicks Söderblom med? Hur uppfattade omgivningen Söderblom som talare, sångare och musiker? Vilka frågor av musikalisk art var de viktigaste som Söderblom kom att arbeta med i sitt ämbete som ärkebiskop?

Metod

Uppsatsen är delvis en litteraturstudie, men bygger även på originaldokument.

En målsättning med arbetet var att dokumentera och analysera Söderbloms musikaliska kvarlåtenskap. Så väl Statens Musikbibliotek som Uppsala Universitetsbibliotek kontaktades, men Söderbloms musik fanns inte i dess samlingar, med undantag för ett fåtal kompositioner på Uppsala Universitetsbibliotek. Genom kontakt med Handskrifts- och musikenheten på Uppsala Universitetsbibliotek påträffades originaldokument i form av brev, adresserade till Nathan Söderblom.

Slutsats

Söderblom lade stor vikt vid koralboksfrågan och var själv ordförande i Koralbokskommittén. Söderblom stred även för bevarandet av folkmusiken och den lokala folkliga kulturen.

För Söderblom var väckelsesångerna hemlandstoner och både hans far och mor var musikaliska och musicerade med barnen och såg till att de fick musikundervisning. Söderblom undervisades i piano, orgel och esskornett. Det ansågs välanständigt och bra att på ett amatörmässigt plan syssla med musik.

Söderblom umgicks med flertalet stora konstnärer som bl.a. Hugo Alfvén, Emil Sjögren och Anders Zorn. Umgänget med konstnärsvännerna påverkade positivt Söderbloms estetiska medvetenhet.

Vännerna uppfattade Söderblom som en energisk person som hade ork att jobba dygnet runt, en trevlig värd som alltid såg och räckte till för sina gäster och en god talare som gjorde djupa intryck med sina fyndiga tal. Han uppfattades även som en god sångare och pianist som spelade verk av Bach, Beethoven och Paganini utan några hinder, en frisk fläkt vid vännernas middagar och musikaftnar, då han visade förståelse för och blev upprymd av vännernas musik och deras musicerande.

Söderblom komponerade musik och skrev texter till ett flertal verk, det mest kända är hans melodi till psalmen *I denna ljuva sommartid*, som från början skrevs för psalmen *Lär mig, du skog, att vissna glad*.

Innehåll

1. Inledning	1
2. Nathan Söderbloms liv	3
3. Nathan Söderblom och musiken	6
3.1. Barndomen (1886-1883)	6
3.2. Prästgården som kulturmiljö	8
3.3. Uppsala (1883-1894)	9
3.4. Livet utomlands (1894-1901)	10
3.5. Stabby 1901-1912	13
3.6. Hälsingland	13
3.7. Spelmansstämmor och spelmanstävlingar	14
3.8. Vänner och kollegor	17
3.9. Ledare och talare	23
3.10. Egna verk och tankar kring musiken	24
3.11. Körsången	25
3.12. Koralboken och dess frågor	27
4. Diskussion	29
5. Käll-/Litteraturlista	32
Bilagor	35

1. Inledning

Ända sedan min tidiga barndom har jag tyckt om psalmen *I denna ljuva sommartid*. När jag som åttaåring började spela teater i uppsättningen *Söderblomspelet*, fick jag lära mig att det var Nathan Söderblom som hade gjort melodin till just den psalmen. Innan visste jag inte så mycket om Nathan Söderblom, mer än att han varit ärkebiskop och växt upp i lilla Trönö, precis som jag.

Jag har tillbringat de flesta av mina somrar uppe på Söderblomsgården i Trönö, Hälsingland. Jag har under åren samlat på mig kunskap genom teateruppsättningen *Söderblomspelet*, besök i Söderblomsgården, böcker och genom samtal med människor som valt att fördjupa sig i Nathan Söderbloms liv och gärningar.

Söderblom var en stor ledare, framgångsrik teolog, ärkebiskop, musikalisk begåvning och fick så småningom Nobels Fredspris. Dessutom komponerade Söderblom bl.a. den av många omtyckta melodin till *I denna ljuva sommartid*.

Söderblom kommer i denna uppsats att benämnas NS.

Syfte

Avsikten med studien är att försöka kartlägga NS:s förhållande till musiken, dels musikens roll i hans eget liv, dels hans inflytande över sin tids musikliv.

Vilken inverkan hade barndomen på prästgården på hans framtida intresse för musik? Vilka instrument spelade Söderblom? Hur engagerade Söderblom sig kulturellt där han levde och verkade. Vilka kulturpersonligheter umgicks Söderblom med? Hur uppfattade omgivningen Söderblom som talare, sångare och musiker? Vilka frågor av musikalisk art var de viktigaste som Söderblom kom att arbeta med i sitt ämbete som ärkebiskop?

Forskningsläget samt källor

Litteratur om teologen, ärkebiskopen, nobelpristagaren Nathan Söderblom är omfattande. Uppsatser och böcker, som i huvudsak handlar om NS musikengagemang eller om honom som kulturpersonlighet, har sökts men inte funnits. Däremot finns några få verk om Nathan Söderblom, där musiken finns omnämnd i rubrik för kapitel eller som underrubrik.

De viktigaste allmänna biografierna om NS:s liv är;
Nathan Söderblom, vår store ärkebiskop. Lundgren, 1986.
Nathan Söderblom. Andræ, 1931.
Nathan Söderblom. His Life and Work. Sundkler, 1968.

De viktigaste biografierna som avhandlar NS och musik är;
Nathan Söderblom, vår store ärkebiskop, Lundgren, 1986.
Hågkomster och livsintryck, red. Sven Thulin, 1934, band 15.
Nathan Söderblom. Präst – professor – ärkebiskop, Styf, 2000, sju föreläsningar utgivna av Hallencreutz & Sjöholm.

Metod & avgränsning

Uppsatsen är delvis en litteraturstudie, men bygger även på originaldokument.

Som en bakgrund presenteras det allmänmusikaliska läget och framförallt de frågor som rörde musiken och musiklivet under de år som NS var ärkebiskop.

En målsättning med arbetet har varit att dokumentera och analysera NS:s musikaliska kvarlåtenskap. Så väl Statens Musikbibliotek som Uppsala Universitetsbibliotek kontaktades, men NS:s musik finns inte i dess samlingar, med undantag för ett fåtal kompositioner på Uppsala Universitetsbibliotek. Per Erik Styf sökte, inför sin föreläsning *Nathan Söderblom och musiken* noter, men utan resultat då noterna enligt Styf har spretts och försvunnit i Söderblomsläkten.

2. Nathan Söderbloms liv

Lars Olof Jonathan Söderblom föddes i Trönö prästgård, utanför Söderhamn i Hälsingland, den 15 januari 1866. Det var Jonas och Sophie Söderbloms förstfödde son. Jonas Söderblom arbetade som präst och hade nyligen flyttat från Nianfors till Trönö, för att arbeta där. Den lille pojken, som kom att kallas Nathan, levde sina första år i Trönö, men redan 1873 fick hans far en ny tjänst i Bjuråker, så familjen flyttade dit innan pojken hade hunnit börjat skolan. År 1883 tog Nathan Söderblom sin studentexamen vid Hudiksvalls läroverk och var då den förste i läroverkets historia med stora A i samtliga ämnen.

I det Söderblomska hemmet fick man tidigt lära sig vad självdisciplin och plikt innebar, att alla arbetare förtjänade respekt och att inget arbete var för smutsigt att utföra, men hemmet var också fyllt av kärlek. Strängheten kom från fadern och värmen från modern. Det var i denna anda en blivande ärkebiskop växte upp.¹

Jonas Söderblom var sträng mot sina egna barn, men mildare mot andras och de konfirmander han hade i kyrkan. När Nathan Söderblom följde med sin far på hembesök, vilket han ofta gjorde, fick han erfara den omsorg och kärlek fadern hyste till sina församlingsbor. Sonen fick se hur faderns budskap lyckades ändra och omvända människor till det bättre.

NS beskrev sin mor Sophie som en utmärkt lärarinna, den bästa han någonsin haft. Sophie Söderblom var en mild, klok och tänkande kvinna och uppfattades som bildad av nära vänner till familjen.²

Som liten pilt var NS ett charmtroll, som var full av liv och tokiga påhitt, vilket gjorde att det på söndagarna var väldigt svårt att sitta stilla i kyrkbänken under faderns gudstjänster. Fadern kunde stanna upp mitt i predikan för att be sin son att sitta still.³

När NS tagit sin studentexamen 1883, flyttade han till Uppsala för att studera teologi, men läste även in en fil.kand. i språk. NS hade goda språkkunskaper redan sen tidiga barndomen och från tiden i Hudiksvall, då han studerade både latin och grekiska. Under de 12 år NS befann sig i Uppsala förändrades synen på kyrkan radikalt. Studenterna började ifrågasätta kyrkan, det gamla och invanda. Tidigare hade Bibeln tolkats bokstavligt, men nu började studenterna debattera och söka svar på egen hand, då de inte fick någon hjälp från de äldre teologerna. NS:s ifrågasättande av Bibeln och de kristnas synsätt satte sina spår i förhållandet till fadern. NS hade fostrats i den kristna tron, men nu ifrågasattes hans lojalitet gentemot både fadern och bibelskriften. NS ifrågasatte aldrig om Gud hade rätt eller inte, men han ifrågasatte om folket verkligen hade förstått vad Gud egentligen menade i skriften.⁴

Under studietiden i Uppsala kom NS att bli Studentmissionsföreningens tidningsredaktör, Gästrike-Hälsinge Nations Förste Kurator, ordförande i KFUM⁵

¹ Jonsson, Anders: *Folkmusiken i Hälsingland genom tiderna*, Bollnäs 1963, s.14, Lundgren, Carl-Gunnar: *Nathan Söderblom vår store ärkebiskop, En uppdaterad biografi*, Norrala 1986, s.9, s.119

² Lundgren, Carl-Gunnar: *Nathan Söderblom vår store ärkebiskop, En uppdaterad biografi*, Norrala 1986, s.20-23

³ Lundgren 1986, s.27-29

⁴ Lundgren 1986, s.45, 49-51, 53-55, Söderblom, Svante: *Några minnen av storebror*, i *Hågkomster och livsintryck*, red. Sven Thulin, samling 15, till minnet av Nathan Söderblom, 2 uppl., Uppsala 1934, s.41

⁵ KFUM är världens och Sveriges äldsta ungdomsrörelse. Grundades i London 1844 av den unge affärsanställda George Williams och bildades i Sverige 1884. KFUM står för Kristliga Föreningen för Unga Män. [www.google.se sökord: "KFUM"](http://www.kfuk-kfum.se/) <http://www.kfuk-kfum.se/> kl.18:11 25/3-09

och så småningom även kårordförande i nationen. Det var också under den här tiden som mötet med dennes blivande fru, studentskan Anna Forsell inträffade. A. Forsell var en mycket bildad ung kvinna. De flesta på den här tiden betraktade bildade kvinnor som tvivelaktiga, men kårordförande Söderblom var inte av denna tro och därför fann de bildade kvinnorna en beskyddare i honom.⁶

N.S. prästvigdes i Ersta kapell, på Södermalm i Stockholm, den 5 mars 1893 och tog en tjänst som sjukhuspräst vid Uppsala Hospital. Dock varade inte NS särskilt länge vid tjänsten, då man i Paris behövde tillsätta tjänsten som legationspastor, (legation; uppdrag i främmande stat⁷). Söderblom sökte tjänsten och fick den, vilket ledde till att paret gifte sig den 29 april 1894. Dagen efter bröllopet bar det av till Tyskland för en kort smekmånad innan de fortsatte mot Paris.⁸

I sju år arbetade NS i Paris, men kallades sedan hem till Uppsala igen för att arbeta som professor i religionshistoria och kyrkoherde. NS var nu en internationellt känd och respekterad teolog. Innan kriget bröt ut arbetade NS två år i Leipzig som professor i religionshistoria.⁹

Under åren 1896-1914 fick paret Söderblom 12 barn, varav den ena dottern dog redan vid 2 års ålder och ene sonen dog en spädbarnsdöd.¹⁰

Proceduren att utse den nye ärkebiskopen blev händelserik och omvälvande. NS stöttades inte av ärkestiftets präster eller övriga biskopar. Endast ecklesiastikminister Westman kämpade för honom. NS fick samma antal röster som en annan eventuell kandidat till ärkebiskopsutnämningen. Då lottades det och NS namn drogs, vilket gjorde att han blev en av de tre kandidaterna till ärkebiskopsposten.

Den 19 maj, 1914, utnämndes NS till Sveriges nye ärkebiskop. Invigningen skedde den 8 november samma år.¹¹

Förutom att vara stiftchef i Uppsala stift (Stockholm inräknat), var NS också ordförande i bl.a. Missionsstyrelsen, Diakonistyrelsen, Samariterhemmet, biskopsmötet och kyrkomötet, utlandsförsamlingarnas biskop och Uppsala universitets prokansler.¹²

År 1925 samordnade NS kyrkor från hela världen till det ekumeniska mötet, som hölls i Stockholm. Mötet blev det första internationella kyrkomötet med 37 länder representerade och sammanlagt 600 delegater som mötesdeltagare. Kärnfrågan under mötet var hur man här på jorden skulle kunna skapa ett Guds rike.

I och med mötet öppnade NS dörrar och byggde broar mellan de länder, som några år tidigare slagits i världskriget och detta hade stor betydelse för världsfreden. Det var för skapandet och framgången av det stora ekumeniska mötet 1925, NS tilldelades Nobels Fredspris, 11 december 1930.¹³

Den 12 juli 1931, året efter att han mottagit Nobels Fredspris, avlider NS efter en tids sjukdom. En hel värld sörjde ärkebiskopens bortgång och hela Norden

⁶ Lundgren 1986, s.61-65, 125

⁷ "Legation" i *Nationalencyklopedin*, 1993, band 12

⁸ Lundgren 1986, s.69-71

⁹ Lundgren 1986, s.73

¹⁰ Lundgren 1986, s. 268-269

¹¹ Lundgren 1986, s.113-116

¹² Lundgren 1986, s.117-119

¹³ Lundgren 1986, s.137, 145, 223

kunde delta i jordfästningsakten, den 18 juli, via radio. Det var den första direktsända gudstjänsten någonsin från domkyrkan. Vid begravningen bars kistan av Uppsalas studentkår och pilgrimssången, psalm 21, sjöngs av NS:s kära Orphei Drängar.¹⁴

Sångsällskapet Orphei Drängar, OD, startades i Uppsala 30 oktober 1853 och gjorde sig snabbt ett namn både i och utanför Sverige genom bl.a. turnéer runt om i Europa och har sedan dess varit en av världens mest kvalificerade manskörer.¹⁵

¹⁴ Lundgren 1986, s.145-147, 151

¹⁵ <http://www.od.se/index,1.html> kl.09:54 090327

3. Nathan Söderblom och musiken

3.1. Barndomen (1886-1883)

För att förstå hur NS kom att bli den han blev, kan det underlätta att veta hur livet på en prästgård var. Prästgården var en bildningshård och en arbetsplats, men det fanns även plats för familjeandakt. För barnen på prästgården fylldes vardagen av studier, arbete och religiositet. NS, om någon, präglades av prästgårdslivet i och med att han föddes i Trönö prästgård, men familjen bodde även i prästgårdar i Bjuråker, Norrala och Hälsingtuna.¹⁶

NS:s far, Jonas Söderblom, som var kyrkoherde och en av de stora väckelsepredikanterna, kom från en bondefamilj där fadern hade rötter i 1600-talets hälsingska bondeadel. Det hårda slitet under barndomen övergav J. Söderblom aldrig. Den korta stund han sov på natten använde han varken madrass eller kudde. Det hände att barnen fick sova utan lakan i oeldade rum. För att barnen inte skulle bli för slöa eller slappa, så såg fadern till att de fick sitta trebenta stolar utan ryggstöd när de gjorde sina läxor. På långa vandringar brukade J. Söderblom helst bära sina stövlar i handen, för att slippa riskera att slita ut de dyrbara lädersulorna. Detta, näst intill asketiska beteende, gjorde att J. Söderblom ibland kallades "Barfotaprästen".

Den stränge fadern såg, redan när sonen var litet gossebarn, att han var begåvad och en dag skulle bli något stort. Detta skulle tas till vara och pojken skulle få den undervisning som krävdes för att han skulle kunna nå dit. Detta medförde att fadern så tidigt som klockan fem på vardagsmorgnarna kunde väcka sin äldste son, ur den djupa sköna sömnen, för att bli förhörd på sina latinska glosor, en trappa ner på faderns expedition. Fadern, som själv spelade fiol och sjöng med vacker stämma, såg även till att äldste sonen fick musikundervisning i piano, orgel och senare också harmonilära.¹⁷

NS:s mor, Sophie Söderblom, född Blume, stod för den mjukare sidan i uppföstran. Hennes väsen mildrade troligtvis strängheten, från fadern, som var både hård och fordrande. S. Söderblom var läkardotter med danskt ursprung. Mor Sophie förde inte bara med sig lugnet i hemmet, utan också för den största delen av barnens musikaliska fostran. När modern spelade satt barnen gärna under pianot och lyssnade. I prästgården fanns *Sionstoner*, *Ahnfelts sånger* och *Sankeys sånger* alltid framlagda på pianot. När modern spelade och hon och fadern sjöng ur dessa, så satt barnen skötsamt på stolarna. NS beskrev att väckelsesångerna för honom var som hemlandstoner och att de var mäktiga att röra hjärtan. NS uppfattade en egendomlig poesi i sången *Var jag går, i skogar, berg och dalar*, melodi ur Ahnfeldts sånger skriven av Carl Olof Rosenius 1847. NS ärvde sin sångröst från fadern, som hade en ståtlig tenorstämma.¹⁸

Sionstoner utgavs 1889 och är Evangelistiska Fosterlands-Stiftelsens psalmbok. Användes som den officiella psalmboken innan den, 1986, ersattes av *Den Svenska Psalmboken*.¹⁹

¹⁶ Reimers, Gerd: *Lärdom och idyll, Prästgården som bildningsmiljö*, Stockholm 1993, s.124

¹⁷ Reimers 1993, s.122-124, Styf, Per Erik: Nathan Söderblom och musiken, i *Nathan Söderblom, Präst – professor – ärkebiskop*, red. Carl Fredrik Hallencreutz & Öyvind Sjöholm, Föreläsningar från Svenska Institutet för Missionsforskning, Uppsala 2000, s.71, Söderblom, Svante: Några minnen av storebror, i *Hågkomster och livsintryck*, red. Sven Thulin, samling 15, till minnet av Nathan Söderblom, 2 uppl., Uppsala 1934, s.40

¹⁸ Reimers 1993, s.124-125, Lundgren 1986, s.31, 201

¹⁹ "Sionstoner" i *Nationalencyklopedien* 1995, band 16

Ahnfelts sånger är en samling sånger skrivna av Oscar Ahnfelt (1813-1882) utgiven 1859. Ahnfelt var musiker, predikant och tonsättare. Ahnfelts tonsättningar av populära väckelsesånger, gick i anglo-amerikansk stil med inslag av den svenska folkmusiken.²⁰

Sankeys Sånger, utgiven 1875, är en samling enkla religiösa sånger författade och komponerade av bl.a. Ira Sankey själv, som var amerikansk frikykosångare.²¹

Under åren i Hudiksvall undervisades NS i piano av fru Anna Berg. I skolhemmet stod ett "gammalt skrälligt klavér"²², som lillebror Svante Söderblom har beskrivit det. På det klavéret lärde sig NS att spela sina första stycken. Pianot kom NS att behärska så pass bra, att han senare kunde spela kyrkorgeln vid gudstjänsterna.

NS:s lillasyster, Elsa Englund har beskrivit hur hon minns att hon brukade stå mellan benen alternativt sitta i storebrors knä vid pianot då han spelade. Ofta när lillasyster kom till NS vid pianot brukade han spela samma två motiv, vilka senare noterades ner och fick namnen *Lill-Elsas marsch* och *Lill-Elsas polka*. (Har sökt dessa sånger ihärdigt, men utan resultat.)

Även barnens trotjänarinna Karin Gisselsson, som de kallade Tadda, fick sig en sång då hon en dag gick runt i hemmet och såg ledsen ut. Hon kunde inte bestämma sig för om hon skulle gifta sig eller stanna kvar hos familjen. NS satte ihop två sånger ur *Sionstoner*. NS tog melodin från nr. 59 och texten från nr. 254 och sjöng:

"Min Gud och far,
på väg så svår
här fjärran från
mitt hem jag går,
o, lär mig du, som
allt förstår,
din vilje, Gud, din
vilje ske."²³

Denna sång, som kom att spelas många kvällar därefter, gjorde Tadda lugn och med ett visste hon att det var hos prästbarnen hon hörde hemma.²⁴

Förutom piano, så undervisades NS även i esskornett, vilket han även spelade i skolans orkester. NS:s kornett-spelande blev starka minnen för både församlingen i Bjuråker och för lillebror Svante Söderblom²⁵:

"Ån idag kan jag se honom med svällande kinder som en kyrkängel stå bredvid organist Isaksson i Bjuråkers kyrka och blåsa »Var hälsad, sköna morgonstund» i julottan till sockenbornas förtjusning och häpnad – maken till instrument hade icke förr skådats där."²⁶

Även Sven Kjellström har nedtecknat ett minne då NS:s spelade sin kornett. Det var vid terminsavslutningen vid läroverket i Hudiksvall, som den då blott tioåriga Kjellström fått i uppdrag att vara solist. Kjellström hade nämligen spelat

²⁰ Törnbom, Gösta: artikeln "Ahnfelt, Oscar" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1975, band 1.

²¹ Malmberg, Helge: artikeln "Sankey, Ira" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1979, band 5, <http://libris.kb.se/bib/1309013> kl.11:17 090327

²² Söderblom 1934 s.41

²³ Englund, Elsa: Ur en systers minnen, i *Hågkomster och livsintryck*, red. Sven Thulin, samling 15, till minnet av Nathan Söderblom, 2 uppl., Uppsala 1934, s.51

²⁴ Englund 1934, s.50-51

²⁵ Lundgren 1986, s.203

²⁶ Söderblom 1934 s.41

fiol sedan sex års ålder. Trots att Kjellström var van fiolspelare, blev han mycket nervös. Vid detta tillfälle fanns en tidigare elev vid läroverket på plats. Denne elev var NS, som skulle delta som kornettist i orkestern. NS tröstade Kjellström i detta första möte. De två kom med åren att bli mycket goda vänner dels med anledning av musiken, dels med anledning av deras anknytning till Hälsingland. Dock var inte Kjellström hälsing från början, utan flyttade till Hudiksvall som liten pojke.²⁷

Sven Kjellström (1875-1950) var musikpedagog och en av Sveriges mest betydelsefulla violinister och mest renommerade musiker under 1900-talet, delvis solistiskt men även genom *Kjellströmska kvartetten*, som grundades av Kjellström 1911.²⁸

NS älskade sitt hem och sin familj, strängheten, det ivriga pluggandet och den hårda pressen till trots.²⁹

3.2 Prästgården som kulturmiljö

Prästsöner blev själv ofta präster och prästdöttrar blev ofta prästfruar. Tre av NS:s döttrar blev biskopinnor genom sina äktenskap. Det finns många prästsläkter som går i flera generationer, men en av de största är släkten som bodde på Vislanda prästgård i Småland. Mellan åren 1605-1858 innehades kyrkoherdes- eller prostämbetet av en och samma släkt på Vislanda prästgård, visserligen under olika namnformer, men dock en och samma släkt. Man valde tillslut det sammanslagna namnet Hylltén-Cavallius. Andra stora prästsläkter som kan nämnas är; Benzeliuss med ursprung från Luleå, Meurlings från Kristdala i Småland och Cnattingius från Linköpings stift. Även om många av våra präster, kyrkoherdar och biskopar (även i modern tid) har varit prästsöner, så är det inte alla söner som har följt i sin fars fotspår.

Johannes Rudbeckius (1581-1646), biskop från Västerås, hade tre söner som själva blev biskopar, men den mest kända av Rudbeckius söner blev aldrig präst. Olof Rudbeck blev nämligen en av 1600-talets största vetenskapsmän. Rudbeck skrev *Atlantica*, upptäckte lymkärlen och planlade det botaniska planschverket *Campi elysii*.

Ifrån Ovanåker härstammade prästfamiljen Celsius, vars mest kända familjemedlem (trots den långa rad präster inom familjen) var Anders Celsius (1701-1744). Anders Celsius var vetenskapsman och hans namn tar vi dagligen i våra munnar när vi avläser temperaturer i "grader Celsius".³⁰

I prästgårdarna hade prästbarnen tillgång till bl.a. bildade böcker, dikter, skrifter och romaner i olika språk, arbeten såväl historiska som filosofiska. Detta medförde en god humanistisk bildningstradition för hemmet. Prästbarnen fick grundläggande undervisning i bl.a. klassisk och nordisk fornkunskap, latin, religion, främmande språk.

Den konstnärliga och naturvetenskapliga bildningstraditionen var dock inte lika god då prästgårdarna ofta låg långt ifrån musikkonservatorier, museer, vetenskapliga laboratorier och liknande. Att bli specialbegåvad inom ett konstnärligt eller naturvetenskapligt ämne var som sagt svårt när man växte upp på en prästgård. Det ansågs dock passande att man som prästdotter kunde måla,

²⁷ Kjellström, Sven: Några möten med Nathan Söderblom i musikens värld, i *Hågkomster och livsintryck*, red. Sven Thulin, samling 15, till minnet av Nathan Söderblom, 2 uppl., Uppsala 1934, s.60-61

²⁸ Sundkvist, Axel V.: artikeln "Kjellström, Sven" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1977, band 4.

²⁹ Reimers 1993, s.124

³⁰ Reimers 1993, s.143-156

brodera eller spela klaver. Förståelsen för den som ville göra sitt konstnärskap till något yrkesmässigt var inte stor. Framtiden för en konstnär ansågs oviss.³¹

Det var välanständigt och bra att på ett amatörmässigt plan syssla med musik. Om någon däremot ville välja ett yrke inom musik blev det en fråga om moral. Hustrun och döttrarna i prästhemmet skulle som sagt gärna kunna spela klaver, kan hända för att kunna underhålla de gäster som besökte hemmet eller kanske för att vid aftongudstjänst i hemmet kunna ackompanjera psalmsången. För dessa tillfällen och för att bidra med sång vid högmässan i kyrkan passade det sig även av hustrun och barnen kunde sjunga vackert.

Även om prästfruarna var duktiga och musikaliska så kunde de bara ge sina barn en amatörmässig musikutbildning, men man ska för den delen inte underskatta dess värde och betydelse i hemmen.

Exempel på musiker och tonsättare som växt upp i svenska prästgårdar är Johan Agrell, Johannes Dillner, Otto Lindblad, Gunnar Wennerberg och Andreas Hallén.³²

Wennerberg (1817-1901) var bl.a. tonsättare och politiker. Som tonsättare var Wennerberg mån om att genom självstudier få bred kunskap både teoretiskt och praktiskt vad gäller tonkonst och hade stort intresse för den äldre vokalpolyfonin. Wennerbergs mest uppmärksammade arbete är duettsamlingen *Gluntarne* (1847-1850) och i den märks tydligt att han inspirerats av både Carl Maria von Weber och Louis Spohr.³³

Agrell (1701-1765) var förutom tonsättare, violin- och klavérvirtuos.³⁴

Johannes Dillner (1785-1862), lanserade psalmodikonet som kom att bli huvudinstrumentet i skolan. Dillner gav även ut handboken *Melodierna till kyrkans psalmer noterade med ziffror, för skola och menighet*.

Otto Lindblad (1809-1864) var bl.a. grundare och ledare av Lunds studentsångarförening.

Andreas Hallén (1846-1925) var tonsättare och en av de första att introducera Bachs kyrkomusik i Sverige. Hallén föddes i storstaden Göteborg, vilket kan ha haft betydelse för utvecklandet av hans musikaliska talanger.³⁵

3.3 Uppsala (1883-1894)

När N.S. studerade i Uppsala blev han medlem i Gästrike-Hälsingens Nationens Diskussionsförening 1886. Åren 1890-1891 var NS bibliotekarie på nationen och det kommande året utsågs NS till inspektör för Gästrike-Hälsingens nation. Parallellt med detta utvecklade NS sitt musikaliska intresse. NS ägnade stor tid till harmonilära och övade flitigt piano och orgel.

Ända sedan barnsben så trallade och sjöng NS i allt han företog sig. I Uppsala fortsatte sjungandet, men då i körform genom studentkören Allmänna sången. Åren 1886-1889 var NS dirigent för Nationens egen kör. År 1890 blev NS invald som medlem och andretenor i den internationellt kända manskören Orphei Drängar (OD), som han även följde med på dess turnéer. Som ärkebiskop kom NS att bli en av OD:s mest kända medlemmar någonsin och fick även titeln

³¹ Reimers 1993, s.160-162

³² Reimers 1993, s.167

³³ Bohlin, Folke & Gösta Percy: artikeln "Wennerberg, Gunnar" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1979, band 5.

³⁴ Bengtsson, Ingmar & Horst Heussner: artikeln "Agrell, Johan" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1975, band 1.

³⁵ Reimers 1993, s.167

hederspresident. Det var så småningom även OD som sjöng pilgrimssången, psalm 21, vid NS:s begravning.³⁶

Allmänna sången grundades av Otto Fredrik Tullberg 1830 och är Uppsala studentkårs allmänna sångförening. Till en början var kören en manskör men blev 1963 en blandad kör. Den första konserten hölls 1845 och därefter har kören turnerat i bl.a. runt om i de nordiska länderna, men även i Holland 1972.³⁷

Åren i Uppsala var fyllda med musik och NS såg till att besöka konserter, kanske allra särskilt när det var vännen Sven Kjellström som höll konsert. Kjellström kunde då alltid se NS sittandes på åhörarplats, alltid lika munter och observant.³⁸

Musiken ledde NS till Erik Gustaf Geijer (1783-1847), tonsättare poet, musiker, historiker, filosof. Geijer undervisades i piano från sex års ålder och sina första pianoverk och sånger skrev han under sin studietid i Uppsala och under en Englandsvistelse 1809-1810. Romantiska inslag var vanligt förekommande i Geijers stycken. Geijers engagemang i musikaliska frågor och han musik gjorde honom till en framstående person i 1800-talets Svenska musikliv. Geijer umgicks bl.a. med musikern Jenny Lind, prins Gustaf och tonsättarna A. F. Lindblad och J. A. Josephson. Geijers vokalverk spreds i större utsträckning än instrumentalverken och kom ofta att framföras på konserter. NS:s studier av Geijer var av stor vikt för NS:s personliga utveckling.³⁹

3.4 Livet utomlands (1894-1901)

År 1894 gifte sig NS med Anna Forsell, som han träffade under studietiden i Uppsala. Samma år flyttade paret till Calais, Frankrike, där NS fått jobbet som pastor på den svensk-norska legationen. NS kom att jobba vid kyrkan i sju år, men redan 1896 utsågs NS till kyrkoherde. Majoriteten av kyrkans församling bestod av arbetare, både män och kvinnor, som bodde där korta perioder pga. sina jobb. Detta var ett ständigt problem för församlingen. Trots detta lyckades NS skapa en sammanhållning och känslan av en skandinavisk familj. En av anledningarna som bidrog till detta var den kör han arrangerade. Varje vecka ordnade NS mottagningar för kören i sin våning på Rue Maleville, vilket gjorde att kören fick en bättre sammanhållning. Speciella gudstjänster/mässor hölls i pastorns hem. De stora kyrkliga högtiderna och helgerna under kyrkoåret fascinerade NS särskilt. I ett brev till sina föräldrar i april, 1897, skriver NS att han fortfarande längtar efter kyrkans högtider lika mycket som när han var liten.

Ett särskilt högtidligt tillfälle var när Sveriges kung, Oscar II, var på besök. Kungen visade intresse för kyrkan och tyckte om att diskutera teologi och teologer med pastorn. Efter kungens besök skrev NS i ett brev till sina föräldrar bl.a. att kungen sjöng högljutt och följde mässan uppmärksam. Ett annat högtidligt tillfälle var NS:s möte med kemisten och uppfinnaren av dynamit, Alfred Nobel (1833-1896), i San Remo, Italien, då de samtalade om religion. NS blev, efter

³⁶ Lundgren 1986, s.119, 203, Sundkler, Bengt: *Nathan Söderblom, His Life and Work*, Lund 1968, s.32, Styf 2000, s.75

³⁷ Blohm, Lars & A. Lundevall: artikeln "Allmänna sången" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1975, band 1.

³⁸ Kjellström 1934, s.61

³⁹ Helmer, Axel: artikeln "Geijer, Erik Gustaf" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1976, band 3, Sundkler 1968, s.32-33

Nobels död, ombedd att predika under minnesgudstjänsten för Nobel, i San Remo, 1897.⁴⁰

I NS:s umgängeskrets i Paris fanns förutom enkla män och kvinnor, gamla som unga även konstnärer. De skandinaviska konstnärerna intresserade honom särskilt. Bland dessa konstnärer fanns bl.a. musikerna Hugo Alfvén och Sven Kjellström, Kjellström kom från Hälsingland, precis som NS. NS kom att bli mycket god vän med flera av konstnärerna, bl.a. Carl Milles (1875-1955), Carl Larsson (1853-1919) och Anders Zorn.⁴¹

Alfvén (1872-1960), var tonsättare och dirigent. Några av Alfvéns kompositioner är manskörssången *Sveriges flagga*, orkesterverken *Festspel* och rapsodin *Midsommarvaka*. Alfvén komponerade även körmusik och gjorde avtryck i det Svenska musiklivet under de år han var kördirigent för Orphei Drängar, 1910-1947, i och med de årliga turnéer som gjordes både i Sverige och runt om i världen. Alfvén tog sig an många dirigentuppdrag förutom OD, bl.a. ledde han Allmänna sången 1934-1938.⁴²

Zorn (1860-1920) var en framstående skulptör, konsthantverkare och konstnär som känns igen i målningarna på dess ljusåtergivning, rörelseskildring och färgbehandling. Zorn är vida känd för sina målningar där modellerna står i vatten som reflekteras och de tavlor där han avmålade nakna modeller. Zorn flyttade efter sina studier på Konstakademien, 1875-1880, utomlands och 1888-1896 var han bosatt i Paris, därefter återvände han till Sverige till sin hemort Mora där han själv stod för arkitekturen på sitt hem, Zorngården, där han kom att bo kvar resten av sitt liv.⁴³

Det var inte bara hemma hos paret Söderblom som vännerna träffades, men var de än befann sig stod alltid pastorsparet i centrum. Kvällarna fylldes av skratt, lek, allvarliga samtal, högläsning och, framför allt, musik. Sven Kjellström, Hugo Alfvén och Alfred Roth var några av dem som brukade underhålla sällskapet. Sällskapet uppskattade pastorsparets medverkan allra särskilt, då de ansågs göra mötena än härligare. Det var uppfriskande för de musicerande att både herr och fru Söderblom visade sådan uppmärksamhet och förståelse för musiken som framfördes. En del av konstnärerna blev som familjemedlemmar. Umgänget med dessa konstnärer påverkade positivt NS:s estetiska medvetenhet.

”Ärade Bror!

Hjärtligt välkommen imorgon torsdag! Ursäkta mig om jag inte hinner hem förrän kl. ½ 1, vi ha repetition å Châtelet på morgonen. Jag hoppas kunna samla några musikmänniskor här i morgon omedelbart efter frukosten, notammet (franska för ”särskilt”) Sjögrens, men jag vill icke att Du deraf skall känna Dig bunden, utan har Du full frihet att stanna eller gå efter den enkla hvardagsfrukost, till hvilken vi glädja oss mycket att få ha Dig.

Tillgifnast Sven Kjellström”⁴⁴

Alfred Roth (1870-1947) var svensk pianist. Roth studerade vid Musikkonservatoriet i Stockholm och Paris och blev känd genom turnéer i England, Norge och Tyskland. Roth jobbade även som pianist i Svenska kyrkan i London. Åren 1902-1916 kompade Roth Sven Kjellström under turnéer runt om i Sverige.

⁴⁰ Sundkler 1968, s.40-41

⁴¹ Sundkler 1968, s.41-42

⁴² Hedwall, L.: artikeln ”Hugo Alfvén” i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1975, band 1.

⁴³ Sandström, Birgitta: artikeln ”Zorn, Anders” i *Nationalencyklopedin*, 1996, band 20.

⁴⁴ Kjellström, brev skrivet i Paris 4/11-02 (står 03 längst ner i brevet, stämpeln visar 02)

När Kjellström kom till Paris för att studera vidare inom musiken, tog han hjälp av sin gamle barndomskamrat, NS, för att hitta någonstans att bo. I och med att Kjellström kommit på plats i Paris var hans och NS:s samarbete i full gång. Kjellström fick ta hand om kyrkokören som, förutom att den var tillfällig också var orepeterad. NS:s entusiasm hjälpte Kjellström igenom de hinder som stöttes på vid körrepetitionerna av bl.a. de, för den kören, komplicerade sångerna *Min själ längtar och tränger*, skriven av Wennerberg, och Emil Sjögrens *Julsång*. Det var inte bara arbete som höll samman Kjellström och NS i Paris. Kjellström var ofta på besök hemma hos pastorsparet. Förutom trevliga middagar så fylldes mötena även av musik. NS ackompanjerade Kjellström på sin orgel.⁴⁵

Emil Sjögren (1853-1918), var prisbelönt tonsättare och pianist. Sjögren började studera musik när han var 15 år. Efter att ha haft O. Bolander som pianolärare, H. Thegerström som orgellärare och H. Berens som musikteorilärare, tog Sjögren examen 1847. Sjögren började komponera musik, allra mest sånger och pianostycken, redan tidigt under 1870-talet, men skrev även violinsonater, bl.a. *Violinsonaten nr 2* (1889). Sjögren spenderade flera år utomlands och samlade på det sättet på sig en stor repertoarkännedom. De samlade intrycken och impulserna från de olika resorna avspeglade sig i Sjögrens speciella harmoniseringar, som skiljde sig från de flesta svenska tonsättare. Sjögrens internationella var av stor betydelse för flera svenska tonsättare, bl.a. Hugo Alfvén, Wilhelm Peterson-Berger och Wilhelm Stenhammar, som kom att anamma den stilen och på så sätt blev Sjögren en förebild för hur den svenska musiken förändrades kring sekelskiftet.⁴⁶

Under NS:s första år i Paris begick en ung svensk konstnär självmord. (Har trots ihärdigt sökande inte lyckats finna svaret på vem den svenske konstnären var.) Tillsammans med en liten grupp vänner bar NS kistan till begravningen. Förutom de högtidliga och allvarliga kyrkoritualerna och de vanliga hymnerna så sjöng NS några strofer ur Händels aria *I know that my Redeemer liveth*, ur *Messias*. Det var i Stockholm 1888 NS hade hört den arian förut. Dessa toner sjöng NS även 1895 då han tillsammans med en grupp svenska sångare, stod under Jenny Linds porträttmedaljong i Westminster Abbey.⁴⁷

Hösten 1898 åkte NS till Holland för att besöka, C.P. Tiele och Chantepie de la Saussaye, de två auktoriteterna på plats inom religionshistoria.⁴⁸

När Chantepie en gång besökte Stockholm (har ihärdigt sökt årtal men inte funnit svar, Chantepie var i Sverige 1896, men enligt uppgifter ska detta ha skett efter 1898) så tog han med sig NS till kyrkan en söndag. NS har i sin dagbok skrivit om kyrkobesöket att alla sjöng, även Chantepie, men han sjöng falskt.⁴⁹

När NS deltog i den kristna socialkongressen i Erfurt, Tyskland, 1896, förstod han att han i rollen som pastor måste vara orädd att gå in i och lösa situationer med social orättvisa. I den grupp av 100 delegater som befann sig i Erfurt fanns en stor spänning, beroende av teologiska meningsskiljaktigheter. Trots dessa meningsskiljaktigheter kände gruppen gemenskap genom evangeliet.⁵⁰

⁴⁵ Kjellström 1934, s.61-63, Malmberg, Helge: artikeln "Roth, Alfred" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1979, band 5, Sundkler 1968, s.41-43

⁴⁶ Helmer, Axel: artikeln "Sjögren, Emil" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1979, band 5.

⁴⁷ Sundkler 1968, s.42-43

⁴⁸ Sundkler 1968, s.48

⁴⁹ Sundkler 1968, s.48

⁵⁰ Lundgren 1986, s.82, Sundkler 1968, s.54

3.5 Stabby 1901-1912

Trots att paret Söderblom älskade Paris och Frankrike och dagdrömde om att på pensionens höst få återvända till sin våning i Paris, så återvände NS:s till Sverige, 1901, vid en ålder av 35 år, för att arbeta som professor i religionshistoria vid den teologiska fakulteten vid Uppsala universitet och kyrkoherde vid Helga Trefaldighets församling.⁵¹

Precis som när paret Söderblom bodde i Paris, så höll paret konstnärliga träffar varje måndag även i deras nya hem på Stabby-prästgård i Uppsala. Dessa träffar var fyllda av skratt, samtal, musik och böner. Stabby blev den stora mötesplatsen för kyrkans unga generation.

Pastorsparet bjöd ofta sina vänner på middagar hemma på Stabby. Paret välkomnade och räckte till för alla gäster. NS själv brukade så gott som vid varje middagsbjudning sjunga ur Almqvists *Songes*, som enligt Anna Söderblom ska ha varit hans favoritsånger.⁵²

”Min unga hustru och jag inbjödos att någon tid gästa prästgården i Staby, där Söderblom då hade sitt prebende. Att vi med förtjusning togo emot denna inbjudan behöver icke sägas. Dit kallades om aftnarna en eller annan pianospelande student för att med mig spela sonater, och där musicerades långt fram på natten. De få stunder Söderblom hade ledigt om dagarna tillbringades med barnsliga infall och lekar i trädgården eller inomhus. Vilks sköna och härliga minnen!”⁵³

”Under senare åren spelade han rätt sällan. Tiden räckte inte till. Förunderligt nog behöll han ändå en betydande teknisk skicklighet. Han förvånade en gång med sin kunnighet en gästande Olaus Petriföreläsare, professor Starkie. Professorn, som var god violinist, ville spela med Söderblom som ackompanjatör. Då han såg igenom sina noter, lade han undan ett stycke av Paganini såsom allt för svårt i pianostämman för att spelas a prima vista. Till hans häpnad yrkade ärkebiskopen just på det stycket och utförde det med glans. Bach och Beethoven spelade han helst, men älskade även gammal protestantisk kyrkomusik.”⁵⁴

3.6 Hälsingland

Flera konstnärer på den här tiden var nationalromantiker och kände en stor medvetenhet till den svenska traditionen och satte stort värde vid den lokala folkliga kulturen. Selma Lagerlöf präglades starkt av sitt Värmland, Carl Larsson och Anders Zorn av deras Dalarna och NS av sitt Hälsingland där han kände sig hemma.⁵⁵

NS föddes, 1866, i prästgården i Trönö, strax utanför av Söderhamn, där han bodde sina första år. Under NS:s barndom flyttade familjen runt och kom att bo kortare och längre perioder i ett flertal andra prästgårdar runt om i Hälsingland med anledning av att fadern fick anställning i olika församlingar.⁵⁶

”Hela den vackra Trönödalen tedde sig för den lille parveln som en kyrka. Den slingrande ån blev mittgång och byarna grupperade sig som bänkar i skogsbrynet. Grindbergets terrass blev till altare och från skogsbygderna vid Storsjön ”ljöd för sinnet tyst ett orgelbrus, de hemmagjorda piporna i hönsburen i kyrkan... Och

⁵¹ Lundgren 1986, s.100, Sundkler 1968, s.81

⁵² Styf 2000, s.75, Sundkler 1968, s.76-77

⁵³ Kjellström 1934 s.63-64

⁵⁴ Andræ 1931 s.311

⁵⁵ Sundkler 1968, s.81

⁵⁶ Lundgren 1986, s.9, Reimers 1993, s.124

klockaren när han tog upp psalmen från altavväggen (-att han tordes!) lät som en uv på bergknallen mellan Fly och Daglysa.” Dessa nio år i Trönö var kanske de lyckligaste för Söderbloms familj.”⁵⁷

Till Bjuråker flyttade NS:s familj 1873 och 1875 skrevs NS in i Hudiksvalls läroverk. Fadern köpte ett hus nära Hudiksvalls kyrka, där NS och övriga syskon fick bo under veckorna och de blev omhändertagna av familjens trotjänarinna, Tadda. Anledningen till husköpet var att barnen skulle slippa pendla mellan skolan och hemmet i Bjuråker. År 1883 tog NS sin studentexamen 1883.⁵⁸

Även sedan NS flyttat från Bjuråker kom han att spendera några sommarveckor där, varje år.⁵⁹

3.7 Spelmansstämmor och spelmanstävlingar

Att inspirera kantorer och körer och se till att musiken blev en del i människors liv var något som låg NS varmt om hjärtat.

”Han försummade aldrig något tillfälle att låta främlingar höra svensk musik. Jag tillkallades ofta för detta ändamål, och företrädesvis var det då Sjögrens sonater och solostycken som påkallades. En rörande episod från en sådan afton rinner mig i minnet. Sedan alla gäster sent på natten avlägsnat sig och vi alla i hemmet gått till sängs, hörde jag från mitt gästrum hur Söderblom vid pianot återkallade den gungande och undersköna mellansatsen i scherzot ur den nyss spelade emollsonaten. Där vaggade han sig in i nattens ro med toner som voro honom lika kära som en psalm.”⁶⁰

Vännen och konstnären, Anders Zorn, anordnade den första spelmansstämman på Gesundaberget i Mora, Dalarna, 1906. Självklart fanns NS med i Dalarna och tillsammans bestämde de sig för att arbeta för att ge folkmusiken nytt liv. Nationalromantikerna sökte sig till sina regioner.

Violinisten Sven Kjellström, som NS umgicks och arbetade med i Paris, hade även han återvänt till Sverige och blev en stor tillgång i arbetet att lyfta fram folkmusiken. År 1906 klargjorde NS problemet för Hälsinge-Gästrike nations studenter. Ett samarbete mellan Zorn, NS och Kjellström gjorde att man redan midsommaren 1908 kunde anordna den första hälsingestämman i Delsbo.

”Ärade Bror!

Hur går det med vår spelmanstäflan till sommaren? Kan jag verka något för den härifrån?

Då jag i höstas var på konsertresa i södra Sverige träffade jag i Lund notarien Andersson, och var det intressant språka med honom om saken. Han väntar sig mycket godt resultat af helsingarna, och jag tror med jag.”⁶¹

Det var under de årliga sommarveckorna som NS:s spenderade i Bjuråker, som han uppmärksammade moderniseringen på landsbygden. Förstukvistar byttes ut mot glasverandor och handmålningar på väv brändes eller kunde ibland användas som tapet. Kulturarvet var på väg att gå förlorat och NS bestämde då att det var viktigt att sångerna vid hälsingestämmorna spelades på fiol.

”Teol.professorn, sedermera ärkebiskopen Nathan Söderbloms intressen spände över ett brett register. Vad som här dikterade hans initiativ var kärleken till hembygden,

⁵⁷ Lundgren 1986, s.33

⁵⁸ Lundgren 1986, s.9, 37

⁵⁹ Jonsson, Anders: *Folkmusiken i Hälsingland genom tiderna*, Bollnäs 1963, s.14

⁶⁰ Kjellström 1934 s.64

⁶¹ Kjellström, brev skrivet i rue Sédillot 29/12-1907

kanske i första hand trakten kring Dellarna, där »som barn han lekt», men hela landskapets gamla kultur inklusive folkmusiken, hade han lärt sig värdesätta.”⁶²

”Käre Bror!

Tack för brevet! Synnerligen ledsamt höra att Din helsa ej är tillfredställande. Om den tvingas Dig att uteblifva från Delsbomötet, kommer detta att lida betydligt deraf, men Du kan vara försäkrad att jag skall göra mitt bästa för spelmänstäfningen, Din närvaro i ”andanom” och Din sympati är den bästa soutient.”⁶³

NS hade planerat varenda detalj, men kunde dessvärre inte medverka vid stämman det året pga. att han drabbats av en livshotande sjukdom. Kjellströms medverkan vid stämman var därför nödvändig, detta med tanke på att byarnas violinister inte hade någon tidigare erfarenhet från sådana evenemang. Prisdomarna vid denna första hälsingestämman var Sven Kjellström, Nils Andersson, Thore Härdelin och kantorn Hjalmar Anjou.⁶⁴

Nils Andersson (1864-1921) var bl.a. jurist och folkmusikupptecknare och gjorde sin första uppteckningsresa i Skåne 1887. Andersson var nära vän med Anders Zorn och var tillsammans med honom en del av prisdomarna för den allra första spelmanstävlingen.⁶⁵

Härdelin (1866-1945) var spelman, folkmusikuppteckare och -arrangör, prisdomare vid spelmanstävlingar och -stämmor. T. Härdelin gjorde även USA-turnéer tillsammans med P. Schenell. T. Härdelin kom ifrån spelmanssläkten Härdelin som är bunden till Delsbo, Hälsingland. T. Härdelin erhöll Hazelinsmedaljen och Zornmärket i guld 1943 för sina insatser inom folkmusiken.⁶⁶

”Först och främst vill jag säga att den öfverträffade mina förväntningar.”...”Och hvad angår arten af låtarna var endast ett fåtal af dem moderna eller på annat sätt värdelösa. Häradshöfd. Anderssons mening var äfven att täflingen var storartad, och man tar i betraktande att det var den första i denna provins. Zorn telegraferade att han ej kunde komma, men han sände med Andersson 150 kr. till pris”⁶⁷

År 1909 hölls hälsingestämman på Långnäsudden i Bollnäs. Det var, trots det dåliga vädret, 10 000 besökare. NS var konferencier tillsammans med kommunalordförande Anders Larsson.

”Man kan knappast tänka sig en bättre konferencier än den charmerande Nathan Söderblom, som med sin personlighet påverkade både spelmän och åhörare.”⁶⁸

Prisdomarna vid denna stämman var Nils Andersson, Sven Kjellström och Alfred Roth. Hälsingestämmorna kom därefter att hållas vanligtvis i juni och juli.

Under 1800-talets pietistiska återupplivande hade fiolen deklarerats som djävulens redskap. Det fanns vid sekelskiftet, 1800-1900, en rädsla hos nationellt och kulturellt insatta svenskar, att den utländska musiken skulle driva bort allmogekulturen i Sverige. Det enkla instrumentet Magdeburgerdragspelet, med

⁶² Jonsson 1963 s.14

⁶³ Kjellström, brev skrivet i Paris 14.06.1908

⁶⁴ Jonsson 1963, s.13-20, Styf 2000, s.68-69, Sundkler 1968, s.81-82

⁶⁵ Ternhag, Gunnar: artikeln ”Andersson, Nils” i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1975, band 1.

⁶⁶ Ramsten, Märta: artikeln ”Härdelin” i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1976, band 3.

⁶⁷ Kjellström, i ett brev efter stämman, Gnarp, 29.6.1908

⁶⁸ Jonsson 1963 s.19

dess tio tangenter, blev ett populärt instrument. Instrumentet hade ett begränsat omfång med anledning av de få tangenterna och det blev därför svårt att spela de gamla låtarna på det, därför skrevs nya låtar. Detta ledde till att dragspelet trängde undan fiolen och i och med det blev musikarvet drabbat. Det fanns dock ett mindre antal människor som insåg att arvet höll på att gå förlorat och bestämde sig därför för att försöka få massan att inse vikten av musikarvet och rädda det som fanns kvar. I och med spelmansstämmorna fick fiolen åter ta plats, då utan motstånd.⁶⁹

Det var en stor risk för NS att ta upp kampen för folkmusiken. Vissa av de pietistiska prästerna i Hälsingland beklagade sig nämligen över denna organiserade förnyelse av folkmusiken och menade att NS var en folkförförare. Fiolen ansågs vara djävulens redskap och därför menade opponenter att ungdomarna skulle drivas i fördärvet av spelmansmusiken. Klagomål kom från David Granquist (som för övrigt var ifrån Söderala, Hälsingland), som var en av NS:s hårda motståndare vid valet 1914 och under NS:s tid som ärkebiskop i stiftet. Granquist anmälde t.o.m. NS till domkapitlet. I ett brev till NS:s kollega, professor Lundström, skrev Granquist att NS brast i sitt ledarskap inom kyrkan. Granquist menade att NS som hade myglat in dans och fiolspelandets toner i det hälsingska folklivet.

Inte heller Kjellström tvekade över att stå upp för folkmusiken då han t.o.m. kunde avsätta en avdelning i sina konsertprogram för dess skull.⁷⁰

Det var inte bara i stämmorna i Dalarna och Hälsingland som NS var engagerad, utan han var även med i Uppsala-kommittén för spelmansstämmor. Med i kommittén, utöver NS, var bl.a. landssekreteraren greve Knut Hamilton, professor Axel Erdmann, Uppsala folkskolors rektor Daniel Viotti, lektor A. Schagerström och musikern Wilhelm Lundgren.⁷¹

Wilhelm Lundgren (1872-1940) var musikpedagog, tonsättare och violinist. Efter att Lundgren avlagt sin organistexamen vid Musikkonservatoriet i Stockholm, 1903, blev han verksam i Uppsala, där han kallades "Paganini". Lundgren ledde Allmänna sången 1909-1919 och komponerade körverk, sånger och kammarmusik. Förutom att komponera arbetade Lundgren som lärare i violin, piano och musikteori.⁷²

Uppsala-kommittén hade sitt första allmänna sammanträde 25 mars 1909 och vid detta sammanträde beslutades att det den 7 och 8 maj 1909 skulle hållas spelmanstävling i Uppsala för första gången. Kommitténs nästa möte hölls den 14 april och det hade nu hunnit komma in totalt 94 anmälningar. 31 mars var stoppdatumet för anmälningar och vid Upplands nation kom 48 spelmän att tävla och vid Västmanlands-Dala nation tävlade 57 spelmän. Tävlingarna efterföljdes av en tillställning på lördagskvällen den 8 maj. Då tackades alla deltagande spelmän och stadsnotarien Nils Andersson höll ett föredrag om folkmusiken och dess likheter och skillnader beroende på landskap. Andersson uppmanade även spelmännen till att fortsätta sprida spelmansmusiken och inte harmonisera om den utan låta de gamla folkmelodierna leva vidare. Prisdorna representerades av NS

⁶⁹ Sundkler 1968, s.81-82

⁷⁰ Jonsson 1963, s.13-20, Styf 2000, s.68-69, Sundkler 1968, s.81-82

⁷¹ Larsson, Sam: *De uppländska spelmanstävlingarna i Uppsala 7-8 maj 1909*, Uppsala 1909, s.16-17

⁷² Percy, Gösta: artikeln "Lundgren, Wilhelm" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1977, band 4.

som talade till kommittén och tackade dem dels för deras arbete med dessa tävlingar men även för deras arbete med att bevara folkmusiken.⁷³

3.8 Vänner och kollegor

Hur det var att arbeta och umgås med ärkebiskop NS, finns beskrivet av Otto Olsson, i ett kapitel i samlingen *Hågkomster och livsintryck*, band 15.

Otto Olsson (1879-1964) var tonsättare och organist. Vid Musikkonservatoriet i Stockholm hade Olsson O. Bolander som pianolärare, A. Lagergren som orgellärare och J. Dente i teori och komposition och avlade 1896 organistexamen och 1899 kyrkosångar- och musiklärarexamen. Olsson och Emil Sjögren byggde under studietiden upp en livslång vänskap och Sjögren uppmuntrade Olsson att komponera. Olsson var vice ordförande i Koralboksnämnden, 1916-1921, och komponerade flera melodier för koralboksförslagen. *Te Deum* är Olssons mest kända verk och efter att ha komponerat orgelsymfonin *Credo symphoniacum* näst intill slutade Olsson att komponera, med undantag för ett fåtal kompositioner. När Olsson pensionerade sig 1945 återupptog han skrivandet igen.⁷⁴

När Olsson kom för att utföra sitt arbete vid orgeln på högmässan på nyårsdagen 1916, i Gustaf Vasa kyrka i Stockholm, upptäckte han ärkebiskopen sittandes i en av orgelläktarens bänkar. Olsson förstod att NS satt och beundrade det praktfulla altaret. Efter gudstjänsten kom NS fram till orgeln och direkt efter att han presenterat sig var de båda mitt uppe i en konversation om orgelmusik, orgelkonst, koralmelodier och liknande. NS försökte sig själv på att exemplifiera hur han tyckte att musiken borde låta. Olsson förstod först inte avsikten med ärkebiskopens besök, men en tid efter besöket fick Olsson ett kungligt brev. Däri konstituerades koralbokskommittén, Olsson var nu en av dess medlemmar.⁷⁵

År 1916 förordnade NS ett litet sällskap kallat Koralnämnden. Trefaldighetskyrkan i Uppsala var den plats där de, mitt i veckorna, sammanstrålade för att lösa frågor rörande gudstjänsterna. Bönehus- och missionshusmelodier ansågs förstöra det heliga kyrkorummet och kommittén kämpade för att motarbeta denna tro. I denna samling människor, sittandes nära orgelverket i kyrkan, fanns Oscar Blom, organist i Hedvig Eleonora-kyrkan i Stockholm, Ivar Widéen, även han organist och Otto Olsson. Dessa män gick igenom koralböcker, läste rapporter från domkapitlen angående koralfrekvensen och komponerade oförtrutet ned på notpapper. Allt detta gjordes under tystnad och med allvar.⁷⁶

Oscar Blom (1877-1930) var kyrkomusiker. 1897 avlade Blom organistexamen och 1898 kyrkosångar- och musiklärarexamen vid Musikkonservatoriet i Stockholm. Förutom att arbeta som lärare och organist var Blom bl.a. en av medlemmarna i 1916 års Koralbokskommitté.⁷⁷

Ivar Widéen (1871-1951) var kyrkomusiker och tonsättare. År 1889 avlade Widéen organistexamen och 1891 kyrkosångar- och musiklärarexamen vid Musikkonservatoriet i Stockholm. Förutom att arbeta som musiklärare, organist, dirigent och kantor var Widéen medlem av 1916 års Koralbokskommitté.⁷⁸

⁷³ Larsson 1909, s.17, 23, 30-31

⁷⁴ Carlsson, C.: artikeln "Olsson, Otto" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1977, band 4.

⁷⁵ Olsson, Otto: En kyrkosångens befrämjare, i *Hågkomster och livsintryck*, red. Sven Thulin, samling 15, till minnet av Nathan Söderblom, 2 uppl., Uppsala 1934, s.289, Carlsson 1977, band 4.

⁷⁶ Olsson 1934, s.287, Styf 2000, s.70

⁷⁷ Åberg, Jan-Håkan: artikeln "Blom, Oscar" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1975, band 1.

⁷⁸ Percy, Gösta: artikeln "Widéen, Ivar" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1979, band 5.

I och med att kommitténs ordförande, NS, äntrade rummet, försvann både tystnaden och allvaret. NS talade glatt när han tågade kyrkogången fram, och när han intagit sin plats satte allt igång.

”Orgeln öppnas, koraler prövas, ärkebiskopens ständigt öppna musiköra låter ingenting passera honom oförmärkt. Psalmtexter slås upp, melodiformer jämföras och vägas mot varandra och mot texterna, han sjunger med välljudande röst igenom koral efter koral. Ofta slår han ned på någon i sitt tycke svag punkt.”⁷⁹

Olsson har förklarat hur NS, efter en hel dags arbete, outtröttligt fortsatte arbeta när de övriga gick hem till sitt. Ibland blev de bjudna hem till paret Söderblom på middag. Trots att det kunde vara många gäster till bords räckte alltid värden till för alla. Efter måltiden och bordsbönen fortsatte kvällen i salongen där man samtalade friskt och musicerade på flygeln som stod i ena hörnet av rummet, eller pedalorgeln från firmamärket Mannborg i Leipzig som stod i det andra.⁸⁰

NS önskade samtala om allt som rörde musiken. Allra särskilt intresserade han sig för Sebastian Bach och verk av denne. Olsson beskriver NS:s musikteoretiska kunskaper som begränsade, men att det ersattes av en enorm intuition och känsla för det sköna.⁸¹

Sven Kjellströms vigsel förrättades av NS och Kjellström beskrev hur NS ”själv tog upp psalmerna med sin klara, välljudande stämma, och hans ord lämnade då som alltid de djupaste intryck för livet.”⁸²

Kjellström skrev också om NS:s vänskap med både Emil Sjögren och Anders Zorn:

”Söderblom och Sjögren voro ytligt sett olika naturer, men deras hjärtan klappade i samma takt. Båda geniala, båda med samma poetiska och vackra syn på livet förstodo de varandra och voro de bästa vänner. Detsamma var förhållandet med Söderblom och Zorn, hos vilken vi fler gånger tillbringade trettondedagshelgen tillsammans. Där förekom till övervägande del allmogemusik, egentligen den enda som Zorn värderade, men för vilken Söderblom icke hade samma intresse, även om han uppmuntrade den som folklöre.”⁸³

NS höll ett tal vid bästa vännen Emil Sjögrens begravning. I talet beskrev NS såväl musikens som Emil Sjögrens betydelse.⁸⁴

I planeringsstadiet för det ekumeniska mötet i Stockholm, mottog NS ett brev från Selma Lagerlöf, som hört talas om Stockholms-mötet.

”Mårbacka Sunne 14.5.1925.

Käre Ärkebiskop!

Förlåt mig om jag frågar dumt, men jag har hört något talas om ett stort ekumeniskt möte, som skall avhållas i Stockholm i Augusti, och jag ville bra gärna vara med, oaktat jag inte har några kvalifikationer utan bara är en nyfiken och intresserad individ.”⁸⁵

Lagerlöf ursäktade i samma brev att hon skickat till NS, men hon visste inte vem hon annars skulle skicka till. Lagerlöf bad NS att både låta någon annan ta del i att bestämma om Lagerlöf skulle medverka vid mötet eller inte så NS inte

⁷⁹ Olsson 1934 s.288

⁸⁰ Olsson 1934, s.288-289

⁸¹ Olsson 1934, s.290

⁸² Kjellström 1934 s.63

⁸³ Kjellström 1934 s.64

⁸⁴ Bilaga 1

⁸⁵ Lagerlöf, brev skrivet 14.5.1925, Handskrifts- och musikenheten, UUB

skulle behöva bestämma det själv och att NS skulle delegera till någon annan att besvara brevet.

Inför det ekumeniska mötet tog Lagerlöf hjälp av NS när hon skrev sitt tal. I ett brev daterat 16.7.1925 skrev Lagerlöf från Mårbacka, Sunne:

”I dag äntligen skickar jag det tal, som jag skulle hålla vid ekumeniska mötet. Jag är visst inte nöjd med det, jag har inga talareanlag, men jag tror inte, att jag nu i sommarhetta och med de många störande turisterna kan åstadkomma något bättre.”⁸⁶

I brevet bad Lagerlöf NS att läsa igenom talet och sedan ge råd om något ska strykas eller behållas, för att hon sen skulle kunna göra de ändringar som krävdes. Lagerlöf bad även NS att få vara den första i raden av svenska talare då hon annars var rädd att ”bli för brått”⁸⁷ om hon fick sitta och först höra på de andra.

Efter mötet skrev Lagerlöf ett brev till NS där hon tackade för att ha fått delta under Stockholms-mötet och i slutet av brevet skrev hon:

”Och nu skall jag inte skriva längre, jag tänker att du är rent uttråkad av tacksamhet och beundran från världens alla hörn. Ingen tror jag dock bättre förstår hur stor din insats är, som du har gjort än.”⁸⁸

NS skrev en bok om Stockholms-mötet, i vilken Lagerlöfs tal fick en hedersplats, vilket hon tackade honom för i ett brev daterat 25.2.1927.

Det var inte bara det ekumeniska mötet Lagerlöf och NS diskuterade i sina brev. I ett av breven diskuterades det om invalet i Svenska Akademien där det slutgiltiga invalet föll Lagerlöf i smaken:

”Karlfeldt har nog sagt dig, att han skrev och bad mig nödvändigt rösta på Larson, då Beskow i alla händelser inte kunde få majoritet. Jag tyckte, att det var bäst att lyda sekreteraren.”⁸⁹

Även konstnären Carl Larsson brevväxlade med NS. I ett brev skrivet i Sundborn 28 februari 1915 skrev Larsson:

”Herr Ärkebiskop.

Tack!

Aldrig skall jag glömma den dagen, den härliga dagen, jag tillbringade i ärkebiskopsgården!”⁹⁰

I ett telegram daterat 15.1.1916 kl.14:25 i Sundborn meddelar Larsson:

”Ärkebiskopen

Uppsala

Vid härden i mitt stilla hus

långt bortifrån hörs sus och brus

men också stämman af en man

som ärligt vill och kraftfullt kan

till alla parter ropa ut

ett varnande och skarpt vet hut

Gud signe dig du sanne prest

Hell Ärkebiskop dig på din fest

vördsammast och beundrande Carl Larsson”⁹¹

⁸⁶ Lagerlöf brev skrivet 16.7.1925, Handskrifts- och musikenheten, UUB

⁸⁷ Lagerlöf brev skrivet 14.5.1925, Handskrifts- och musikenheten, UUB

⁸⁸ Lagerlöf brev skrivet 8.9.1925, Handskrifts- och musikenheten, UUB

⁸⁹ Lagerlöf, brev skrivet 14.5.1925, Handskrifts- och musikenheten, UUB

⁹⁰ Larsson, brev skrivet 28.2.1915, Handskrifts- och musikenheten, UUB

⁹¹ Larsson, telegram daterat 15.1.1916, Handskrifts- och musikenheten, UUB

I ett brev daterat 18.3.1912 i Stockholm, tackade författaren August Strindberg för det stöd som NS gav då Strindberg under sin tid i Paris, omkring 1892, genomgick en svår period. I brevet tackar Strindberg för penningssumman, på ett par 100 Frances, som han då fick till hjälp från Svenska Församlingens Understödsfond.

”Jag har nog försökt att trösta mig med, att jag sedan åt andra, under de bättre sista tio åren, gifvit rätt stora understöd.”⁹²

Som tack skickade Strindberg 1000 kronor som fonden skulle använda till nödställda landsmän.

”Såsom återbetalning får det icke räknas som välgörenhet, naturligtvis icke!”...”Det fattas ett litet ord i detta korta bref, det lilla ordet, som är så svårt att få fram: Tack! För hjälpen den gången, och tack för besväret ni nu godhetsfullt åtager Er.”⁹³

NS:s hyste höga tankar om Strindberg och var även med i Strindbergskommittén. Det var även NS som jordfäste Strindberg.⁹⁴

”Nathan Söderblom tvekade aldrig om August Strindbergs storhet. Under Strindbergsfejdens dagar fick han anledning att vara mycket tydlig i den saken. Både i enquëten i *Dagens Nyheter* om upproret för Strindberg och i svaret till Verner von Heidenstam på dennes kritik, gjorde Söderblom det alldeles klart, att han satte Strindberg som författare framför alla andra i Sverige. Visserligen fanns bland dem flera han beundrade. En sådan var Heidenstam själv. Men Strindberg betydde något mer. Han ensam stod i världsklass.”⁹⁵

Den tyske pianisten Wilhelm Kempff och hans bror, Georg Kempff, brevväxlade kontinuerligt med NS. G. Kempff som även han var pianist, som sin bror, var vän med NS sen han kom till Sverige och med NS:s hjälp fick han arbete som präst.⁹⁶

Wilhelm Kempff (1895-1991) var tysk tonsättare och pianist som tilldelades Mendelsohnpriset i både piano och komposition 1917. W. Kempff turnerade som pianist och organist runt om i världen och var i och med sin dramatiska och virtuosa teknik den mest uppmärksammade pianisten. Exempel på verk av W. Kempff; *Te Deum* (1926), *Dramatische Kantate* (1937) och *Un giorno a Positano* (1961).⁹⁷

Georg Kempff (1893-1975) var organist, kör- och orkesterdirigent, tonsättare, sångare och präst. G. Kempff var organist vid Stockholmsmötet, det ekumeniska mötet, i Stockholm 1925. Arbetade som pastorsadjunkt i Sandviken efter att ha prästvigts av NS.⁹⁸

Båda bröderna Kempff brevväxlade med NS under åren. De skrev delvis om musik men även om livet i allmänhet.

⁹² Strindberg, brev skrivet i Stockholm 18.3.1912, Handskrifts- och musikenheten, UUB

⁹³ Strindberg, brev skrivet i Stockholm 18.3.1912, Handskrifts- och musikenheten, UUB

⁹⁴ Runestam, Staffan: *Söderblomsstudier*, Uppsala 2004, s.12, www.google.se sökord: ”Strindberg + Söderblom”, http://www.lund.se/templates/Page____57280.aspx

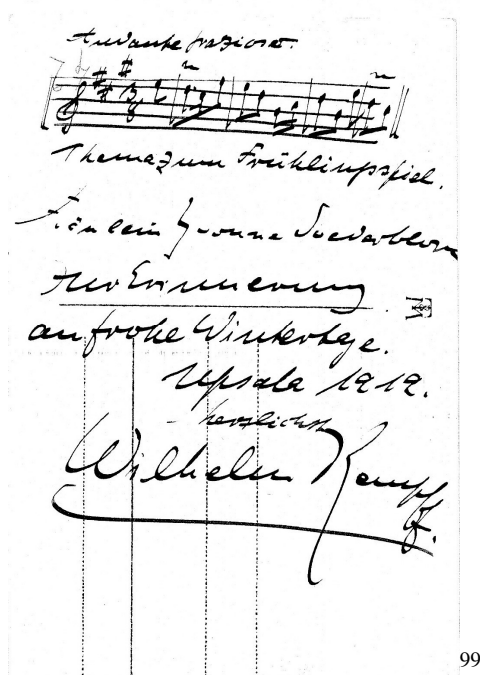
⁹⁵ Runestam 2004, s.12

⁹⁶ Styf 2000, s.73-74

⁹⁷ Brandel, Åke & Jan Kask: artikeln ”Kempff, Wilhelm” i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1977, band 4.

⁹⁸ Brandel 1977, band 4.

I ett vykort skrivet i Uppsala 1919 har W. Kempff även ritat dit några takter:

99

I ett telegram från daterat 29.1.1920 skrev Wilhelm Kempff:

"Kulenkampff bittet um empfehlung utrikesdepartement für 20 februar akademikonsert dankbarst
Wilhelm"¹⁰⁰

Telgram från Wilhelm Kempff 18.8.1920:

"erzbischof soederblom hotel alexanderhof Lausanne

Herzlichst willkommen hoffen dass farbror nathan bei uns uebernachtet bin am zuge
= wilhelm helene kempff"¹⁰¹

I ett brev skrivet 9.11.1927 skrev W. Kempff om att han skulle komma till Uppsala för att spela i Norrlands nationssal men han gissade att det var en liten sal så han var beredd att inte kunna spela fortissimo.

Breven från W. Kempff är skrivna på tyska, med undantag för ett fåtal på svenska. Även brodern Georg Kempff skriver sina brev både på tyska och på svenska.

"Kära Farbror Nathan. Tack för närvaron vid konserten på himmelfärdsdagen. De andra småsakerna, vilka jag nämnde, glömmes bort för en tanke: Hur kunde jag få spela på den nya tyska stadshusorgeln Bach på ett sätt, att orgelns storartade resurser komma till sin rätt? Jag drömde att det är min orgel! Program för 5 Bach aftnar (utantill) har jag klart. Jag känner ingen i Stockholm, till vilken jag kunde vända mig. 1-4 juni och varje vecka några dagar kan jag komma ifrån."¹⁰²

⁹⁹ Kempff, W. 1919, Handskrifts- och musikenheten, UUB

¹⁰⁰ Kempff, W., telegram 1.29.1920, kl.15:40, Handskrifts- och musikenheten, UUB

¹⁰¹ Kempff, W., telegram 8.18.1920, Handskrifts- och musikenheten, UUB

¹⁰² Kempff, G., brev skrivet 5.23.1925, Handskrifts- och musikenheten, UUB

I ett odaterat brev har G. Kempff ritat ner en egen komposition:

103

NS brevväxlade även med sin svåger, Anna Söderbloms bror, John Forsell.

Carl Johan (John) Jacob Forsell (1868-1941) var operasångare, baryton, sångpedagog och operachef. Forsell började inom det militära och blev underlöjtnant 1890, löjtnant vid Kungliga Upplands regemente 1896, men blev därefter bara kvar inom det militära i ett år. Åren 1892-1894 var Forsell elev vid Musikkonservatoriet i Stockholm. Forsell spelade många roller under åren, men debuterade som Figaro i *Barberaren från Sevilla* 1896. Förutom det spelade Forsell Escamillo i *Carmen*, Alfonso i *Leonora* och 1898 hade han huvudrollen i *Don Juan*. Dom konsertsångare uppträdde Forsell med sånger bl.a. av Geijer och Sjögren. Forsell och Stenhammar samarbetade och verken ska ha varit komponerade för just Forsells röst. Åren 1924-1939 var Forsell chef vid Stockholmsoperan och arbetade för att popularisera operakonsten. År 1930 uppmanade Forsell flera av Stockholmsoperans artister att gå ner i vikt, dessutom hade han även konflikter av annat slag med flera artister, vilket gjorde att många, för operan, viktiga artister lämnade sina jobb där. År 1909 utnämndes Forsell till hovsångare och 1931 till överintendent vid hovet.¹⁰⁴

John Forsell var musikalisk sedan barnsben då han lätt kunde ta upp andra stämman när andra sjöng och han kunde även via pianot ta ut melodier "och kunde t.o.m. säga i vilken tonart Hedvig Eleonoras kyrkklockor var stämnda"¹⁰⁵. John Forsell studerade vid Musikaliska Akademien och utvecklade där sin tenorstämman. Gustav Sparre, första kammarens talman, tilltalades av Forsells röst och sa en gång då de möttes: "Unge man, Ni har en million i Er strupe!"¹⁰⁶

Breven mellan NS och Forsell handlade bl.a. om musik. Flera brev handlade om en soaré som de förberedde tillsammans. Den fick högst vara 1,45 timmar lång

¹⁰³ Kempff, G., *Salva nos*, Handskrifts- och musikenheten, UUB

¹⁰⁴ Sundström, Einar & Sune Hofsten: artikeln "Forsell, Carl Johan (John) Jacob" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1975, band 2.

¹⁰⁵ Lundgren 1986 s.93

¹⁰⁶ Citat efter Lundgren 1986 s.93

och det var ett flertal kända musiker som skulle delta, bl.a. Sjögren, Stenhammar, Peterson-Berger, Alfvén, Kjellström, Geijer och även John Forsell själv.¹⁰⁷

Brevväxling skedde även med vännen och musikern Albert Schweitzer. Har trots ihärdigt sökande inte funnit några brev där musik diskuterats. I ett brev daterat 1.3.1924, Dakar, Senegal, skrev Schweitzer och berättade om hur jobbigt det var att ta farväl av fru och barn på stationen när han skulle ge sig iväg för ett nytt jobb, hur resan hade gått och hur han mådde. Schweitzer hälsade också till fru Söderblom, barnen och övriga gemensamma bekanta i Sverige.¹⁰⁸

Albert Schweitzer (1875-1965) var bl.a. tysk teolog, läkare, musikskriftsställare och orgelspelare. En av de främsta kulturpersonligheterna för sin tid och 1913 började han som läkarmissionär och drev ett sjukhus som han lyckades finansiera bl.a. genom sitt orgelspelande. Schweitzer, som ett flertal gånger gästade Sverige, intresserade sig för Bachs orgelkonst och föreläste om detta.¹⁰⁹

3.9 Ledare och talare

NS var en stor talare, vilket märktes mycket väl i det tal han höll till den pensionerade ecklesiastikministern, Gunnar Wennerberg, vid dennes uppvaktning 1893. NS ska ha inlett talet med orden ”Gunnar! Jag nämner dig icke med alla dina titlar och värdigheter,”¹¹⁰, vilket gjorde Wennerberg stel. När NS tvärt vände och kallade honom ”urstudenten”¹¹¹, ska Wennerberg ha tagit studentmössan av borgmästare G.A. Björkman, som han stod bredvid, och satt den på sitt eget huvud.¹¹²

Tor Andræ skriver i sin bok (Andræ, 1931) om ett tillfälle då Andræ själv befann sig på en av NS:s gudstjänster. Andræ beskriver att det för en gångs skull var fler män än kvinnor i kyrkan. Även många akademiker som annars inte brukade gå på gudstjänster fanns på plats. NS:s sätt att tala skapade en underbar högtid. NS:s predikan var höjdpunkten under gudstjänsten. Andræ skriver att NS ofta överraskade redan på första meningen i sin predikan. NS grep tag i åhörarnas intresse på en gång. Andræ skriver särskilt om en predikan på Alla helgon dag då NS:s predikan börjar med¹¹³:

”Det sitter någon därhemma och syr. Hon syr efter ett mönster, och då arbetet blir färdigt, är det prydligt och vackert. Men det är skapat efter ett mönster. – Det är icke så ett helgon blir till.”¹¹⁴

NS var en god talare både i stora och små sammanhang och han lärde teologistudenterna att ”Den som är för stor för de minsta är för liten att vara präst”¹¹⁵. Att ärkebiskopen levde som han lärde visade sig inte minst i alla de visitationer han genomförde runt om i landet. Välskrivna protokoll redogör för hur den charmerande ärkebiskopen fanns där för alla, då han träffade allt ifrån kyrkans

¹⁰⁷ Forsell, brev daterade 11.7.1900 och 13.7.1900, Handskrifts- och musikenheten, UUB

¹⁰⁸ Schweitzer, Albert: *Albert Schweitzer, Leben Werk und Denken*, 1987, s.71

¹⁰⁹ Hambræus, Bengt: artikeln ”Schweitzer, Albert” i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1979, band 5.

¹¹⁰ Citat efter Lundgren 1986 s.68

¹¹¹ Citat efter Lundgren 1986 s.68

¹¹² Lundgren 1986, s.68

¹¹³ Andræ, Tor: *Nathan Söderblom*, Uppsala 1931, s.227-228

¹¹⁴ Citat efter Andræ 1931 s.228

¹¹⁵ Citat efter Lundgren 1986, s.124

personal till skolbarn, gjorde besök i bl.a. hem och skolor och höll gudstjänster i kyrkor och kapell.¹¹⁶

Det som kännetecknade NS alldeles särskilt var att han var obstinat, mycket spontan och blev dessutom aldrig blyg oberoende av sammanhanget. NS konstnärliga, humoristiska och oblyga sida kom alltid fram vid de visitationer han höll, vilket kan bevisas av de protokoll som fördes vid dessa. Vid en visitation påpekade NS att man inte borde fortsätta frosseriet med frukost och middag även dagen efter en jordfästning. ”Ett dylikt överdåd i mat borde stävjas. De gagna varken dem som över hövan anstränga sina matsmältningsorgan eller dem som skola bestå kalaset.”^{117 118}

Ett annat exempel är när paret Söderblom, 1923, befann sig på amerikaresa. Då radiosändes mottagningsbanketten på hotell Astor och NS skulle tala. Mitt i talet avbröt NS sig och började sjunga alla fem verser på *Det var de nittionio*. Detta kanske ansågs vara ett tokigt påhitt, men målet för NS var att människor skulle minnas och påverkas. I det här fallet kom människor att minnas både talaren och sången.¹¹⁹

3.10 Egna verk och tankar kring musiken

NS stora intresse för och kunskap om musik gjorde att han blev invald som ledamot av Musikaliska akademien. Dock hade NS bara möjlighet att delta vid ett möte, då de andra mötena låg på tidpunkter som inte stämde överrens med hans ämbete inom kyrkan.¹²⁰

NS tyckte, som tidigare påpekats, om att tala om Bach och dennes musik. Bach och Beethoven var, enligt NS själv, livsnödvändiga kompositörer för honom. NS beundrade Bach så till den grad att han, som Albert Schweitzer, kallade Bach – den femte evangelisten.¹²¹

När Wilhelm Kempff var på besök i Sverige 1918, introducerade han Beethoven för NS. NS tyckte bäst om Beethovens sista sonater som låg mer åt det romantiska hållet.

”Söderbloms inställning till musiken var i grunden romantiskt betonad. Även om han med respekt och intresse lyssnade till klassisk musik, var det otvetydigt romantikerna som lågo hans hjärta närmast. Hans stora kärlek till Emil Sjögren var därför lättförklarlig. Hos denne råkades vi ofta, och Söderblom slukade då begärligt Sjögrens sonater och romanser, icke sällan utförda från manuskript.”¹²²

*I denna ljuva sommardag*¹²³ text skrevs av Paul Gerhardt, svensk översättning Joachim von Düben (1725), bearbetad av Christoffer Olofsson Angeldorff (1855). Melodin skrev NS i Calais 1895 till texten *Lär mig, du skog, att vissna glad*¹²⁴, vars text skrevs av A. Oehlschläger, 1813.

”Genom dottersonen Staffan Runestam har vi fått den mycket intressanta upplysningen att melodin ursprungligen skrevs i Calais 1895 till Oehlschlägers text ”Lär mig, du skog, att vissna glad”. Det betyder att psalmbokens årtal 1916

¹¹⁶ Lundgren 1986, s.124, 129-131.

¹¹⁷ Citat efter Lundgren, 1986, s.198

¹¹⁸ Lundgren 1986, s.198

¹¹⁹ Lundgren 1986, s.198-199

¹²⁰ Olsson 1934, s.292

¹²¹ Styf 2000, s.73

¹²² Kjellström 1934 s.64

¹²³ Bilaga 2

¹²⁴ Bilaga 3

måste gälla den tidpunkt, då koralbokskommittén bestämde att Paul Gerhardts till svenska sommartext skulle förenas med den här melodin av ordförande Nathan. Upplysningen att den skrevs för "Lär mig, du skog" ger den text- och tonförstående en aha-upplevelse. Till den textbörjan är melodin figursydd."¹²⁵

Förutom sångerna *Lär mig, du skog, att vissna glad* och *I denna ljuva sommartid* så återanvänds melodin även i sångerna *Likt vårdagssol i morgonglöd* och *Hur härligt vittna land och sjö*.

*Vaggvisa*¹²⁶ skrevs av NS omkring 1892 och trycktes i tidningen *Vår Lösen* 1932.

Biskop Thomas frihetssång, även kallad *O ädle svensk* är och de sista stroferna i *Frihetsvisan* även kallad *Engelbrektsvisan* och det är den text som fått flest antal melodier i Sverige. 1905 skrev även NS sin melodi till texten.

Att dö är en text skriven av K.G. Ossiannilsson som NS satte musik till efter att han själv drabbats av sjukdom 1906.

*Vår lösen*¹²⁷ är en solosång skriven av NS, vilken han själv också framförde den 7 oktober 1911 i Uppsala domkyrka, vid 10-årsjubileumet för Uppsala Kristliga Studentförbund.¹²⁸

*För alla helgon, som i kamp för tron*¹²⁹, är en psalm där texten skrevs av W.W. How, 1864. År 1911 gjorde NS den svenska översättningen.

*Te Deum*¹³⁰ NS gjorde 1915 en bearbetad version av L. Petris version från 1553.

*Se kärlet brast, och oljan är utgjuten*¹³¹ är en psalm som skrevs av NS 1928 och finns publicerad i både 1937 års psalmbok och 1986 års psalmbok.

*Vårvisa*¹³² är en text av KG Ossiannilsson som är tonsatt av NS. "Vore kvartetten ej alltför enfaldig skulle jag drista mig att tillägna den till O.D."¹³³

3.11 Körsången

Under 1800-talet skedde en stor utveckling inom körmusiken. Kyrkan och skolan gled isär allt mer under 1800-talet. Männen fortsatte vara en viktig och stor del av kören, men under 1800-talets senare del så började man använda även kvinnor i kyrkokörerna. Kvinnorna ersatte männen i sopran- och altstämmorna.

En av anledningarna till denna utveckling var att skolan sakta men säkert sekulariserades. Det medförde att man ifrågasatte om männen verkligen var tvungna att delta i kyrkokören. År 1880 började skolan ha sina egna körer och kyrkan fick börja starta egna körer. Ofta var det manskörer i kyrkorna, men nu kunde man allt oftare se kvinnor i körerna.

Kvinnans frigörelse inom musiklivet var också en bidragande orsak till de blandade körerna. Nu tog kvinnor mer plats i musicerandet, bl.a. i musikundervisningen, amatörmusicerandet men även som tonsättare.

Även Cecilianismen, med sitt a cappella-ideal, påverkade körsången i Sverige. Kyrkokörerna blev nu de som främst framförde den förklassiska körmusiken med

¹²⁵ Lundgren 1986, s.76

¹²⁶ Bilaga 4

¹²⁷ Bilaga 5 och bilaga 6

¹²⁸ Styf 2000, s.76-77

¹²⁹ Bilaga 7

¹³⁰ Bilaga 8

¹³¹ Bilaga 9

¹³² Bilaga 10

¹³³ Söderblom, bilaga 10

de blandade körerna, vilket ledde till att svenska tonsättare började komponera mer för just blandade körer.

Körverksamheten spred sig i Sverige och kyrkan blev ofta konsertlokal. Vid minneshögtider, avtäckandet av monument och dylikt framfördes körverk. Det startades hembygdskör, körer knutna till teatern och operan.¹³⁴

De mest betydelsefulla tonsättarna mot slutet av 1800-talet var Emil Sjögren, Wilhelm Peterson-Berger, Wilhelm Stenhammar och Hugo Alfvén.

Sjögren skrev dock inte så mycket körmusik. Ett av hans största körmusikverk var *Islandsfärd* skriven för manskör och orkester. Flera av Peterson-Bergers kortare a cappella-satser, skrivna både för manskör och blandad kör, har kommit att ingå i den svenska standard repertoaren för a cappella-musik. Även Stenhammars *Tre sånger*, som han skrev redan vid 19 års ålder, har kommit att bli en del av standardrepertoaren för blandad kör. Alfvén växte upp i en frikyrklig miljö och blev undervisad av Johan Lindegren. Denna kombination medförde att Alfvéns verk ofta blev en blandning av kontrapunktik och folkloristisk melodik. I många av sina körstycken, som skrevs för både blandad kör och manskör, använde Alfvén sig av polyfon stämföring.¹³⁵

NS la ner mycket engagemang när det kom till att entusiasmera kantorer, körer och även människor i allmänhet. I Paris startade NS, som sagt, körer och anordnande både körövningar och träffar för körerna i sitt eget hem. NS tyckte om att söka efter musik som passade bra för kyrkligt bruk. Ett av NS fynd, som han kom att älska, var en vacker motett skriven för en röst, två violiner och orgel. SWV 261, Heinrich Schütz, *Symphoniae sacrae*, 1629 *Venite ad me*. Den spelades vid högmässorna vid ett flertal tillfällen under Paristiden. Den framfördes också både vid NS gravsättning och gravstensavtäckning, bl.a. av Sven Kjellström.¹³⁶

”Schütz satte han särskilt högt, han värderade den starka dramatiska livfullheten i hans musik. Den sköna växelsången för två körer: »Kommen till mig» var honom framförallt kär. Den sjöngs också vid hans bår av domkyrkans gosskör.”¹³⁷

Schütz (1585-1672) var tysk tonsättare. Efter att ha varit sångargosse i hovkapellet blev Schütz sänd till Venedig för att studera där, men när hans lärare G. Gabrieli avled återvände Schütz till Tyskland, 1612, för att återuppta sina juridikstudier. Kort därefter blev Schütz utsedd till hovorganist och i och med det gick han aldrig ifrån musikeryrket. Texten var viktig i Schütz musikaliska tänkande och var ofta hämtat från bibeln. Exempel på verk av Schütz; *Musikalische Exequien* (1636) och *Psalmen Davids* (1619).¹³⁸

”Tidigt en söndagsmorgon kom ärkebiskopen till en Upplandsförsamling, där han skulle installera den nye kyrkoherden. ”Hans första fråga var: ’Finns här någon kyrkokör?’ ’Nej’ blev svaret, ’organisten är så ny att han ej har hunnit med det’. ’Men en kör måste vi ha idag’, säger ärkebiskopen. Här är ju mycket folk i prästgården. Vi bilda en kör!’ I en handvändning hade han satt ihop en kör, bestämt vad som skulle sjungas, och övade kören tills det var dags att gå till kyrkan. Då kom organisten. ’Har ni någon kör?’ frågade ärkebiskopen. ’Nej herr ärkebiskop, jag har bara varit här i fjorton dagar, så det har jag ej hunnit med.’ ’Ja, jag har bara varit här

¹³⁴ Reimers, L., Leif Jonsson & Martin Tegen: *Musiken i Sverige, 3, den nationella identiteten 1810-1920*. Stockholm 1993, s.389-390

¹³⁵ Reimers 1992, s.395

¹³⁶ Kjellström 1934, s.63, Lundgren 1986, s.203

¹³⁷ Andræ 1931 s.311,314

¹³⁸ Eppstein, H.: artikeln ”Heinrich Schütz” i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1979, band 5.

en timme, men här är kören!’ Så gick man upp till kyrkan, och efter installationen gick ärkebiskopen upp på läktaren och anförde kören och sjöng själv tenorstämman.

Med en visitator som behärskade liturgi och musik till fulländning och som dessutom hade en benägenhet för spontana innovationer kunde det ibland bli nervöst för arrangörer och kantorer. Det kunde hända att ärkebiskopen spontant från mittgången kunde ropa upp till kantorn på orgelläktaren: ’När vi nu skall sjunga psalmen så tar vi den i g-dur i stället för f.’ Då gällde det för kantorn att snabbt kunna transponera. Det sägs att han var så mån om den vackra orgelmusiken att han till och med kunde avbryta kantorn och själv ta över, om inte denne spelade nöjaktigt.”¹³⁹

3.12 Koralboken och dess frågor

I början av 1900-talet var Svenska kyrkan i ett kritiskt läge. Koralboksfrågan väckte starka känslor och det tvistades kring väckelsesångernas kyrkliga användning.¹⁴⁰

”Jag sympatiserar ej med våra kyrkomusikreformatorer: Ullman, Norén och vad de heta, som svärma för det som är gammalt, även för den gamla figurerade katolska kyrkomusikens för en german och protestant alldeles onjutable skapelser. De ställa till vesper och dylikt, gamla lappar på nytt kläde. Man skulle ordna sånggudstjänster med användning av den gamla protestantiska, enkla men gemytrika oratoriemusiken med psalmer inlagda för församlingen, så att t.ex. Kristi pinas historia, rättare någon del därav, genomginges i körer, soli eller psalmer, allt lättfattligt och enkelt. För detta ändamål skulle man ock använda alal möjliga gängse religiösa melodier, för så vitt de äro värdiga, och göra allt för den gudstjänstfirande församlingen skulle känna sig hemma hos sig. Skolbarnen skulle användas. Om jag en gång får en församling i Sverige, vill jag fresta därmed. I Hälsingland, Dalarne, Värmland skulle det gå och i städerna. Jag skulle önska att riktigt komma åt det liturgiskt-musikaliska snobberi, varmed man vill uppsnygga, hoc est förfuska våra gudstjänster.”¹⁴¹

Koralboksfrågan var en viktig del för NS i hans ämbete som ärkebiskop och det var även han som arbetade fram meterklasstabellen. NS uppmärksammade kyrkomusiken och han visade sina kunskaper i ämnet, passionerade intresse och dess humor, när han som ordförande för det tredje allmänna kyrkosångmötet i Göteborg, 1916, höll sin presentation.¹⁴²

Överlämnandet av koralboksförslagen skedde vid uppvaktningarna för kungen. Förutom att understryka en del partier i förslaget så framförde även NS bl.a. Ivar Widéens *Gläns över sjö och strand*. Olsson beskriver NS:s sång som staccato och med rätt fart och han påpekar även att NS aldrig la sig till med några solosångaremanér.¹⁴³

Trots att NS satt som ordförande i kyrkomötet 1920 valde han att gå in i debatten om hur psalmboksrevisionen skulle behandlas, det gjorde han dels med hjälp av vice ordförande O. Bergqvist men också genom att själv ta till orda. NS ville få ett stopp på det ändlösa reviderandet och stressen att få fram en ny psalmbok NS förslag fick kraftig kritik och han insåg att det då inte var någon idé att då driva förslaget vidare.¹⁴⁴

¹³⁹ Lundgren 1986, s.133

¹⁴⁰ Jonsson 1993, s.96

¹⁴¹ Citat efter Andræ 1931 s.266

¹⁴² Olsson 1934, s.291

¹⁴³ Olsson 1934, s.291

¹⁴⁴ Andræ 1931, s.273-274, Bergqvist, O.: Minnen från en 45-årig bekantskap, i *Hågkomster och livsintryck*, red. Sven Thulin, samling 15, till minnet av Nathan Söderblom, 2 uppl., Uppsala 1934, s.83

De tillägg i psalmboken som tillkom under den tid som NS deltog i koralboksfrågan, var bl.a. Ahnfeldts melodier och även flera anglosachsiska sånger. Dessa var med i tillägget 1921. Redan 1939, alltså 9 år efter NS:s bortgång, hade dessa tillägg antingen tagits bort eller gjorts om så de skulle passa bättre som koraler. Den folkliga tongången i väckelsemelodierna var borta. Anledningen till denna förändring var ordförande NS:s bortgång. Då Söderblom då var död kunde den nya ordföranden kunde ändra koralboken så som han ville ha den.¹⁴⁵

¹⁴⁵ Styf 2000, s.70-71

4. Diskussion

Avsikten var att ta fram den information och ställa samman det material som fanns om NS och hans relation till musik. Förväntningarna var inte att finna så mycket, med tanke på att det inte finns någon litteratur som direkt berör musiken. Studien har dock visat, genom både litteraturreferenser och originaldokument, att NS hade ett stort musikintresse och ett brett umgänge med personer i musikkretsar.

Genom kontakt med Handskrifts- och musikenheten på Uppsala Universitetsbibliotek påträffades originaldokument i form av brev, adresserade till Nathan Söderblom.

NS har visat sig vara en rättfram person, som gärna arbetade hårt och intensivt för det han brann för.

NS:s intresse för musiken och kulturen var stort, hans lust och vilja att förena människor med musik likaså. NS var en man med många järn i elden, som trots det såg till att bevara musiken både i familjen, kyrkan, umgängeskretsen och i Sverige.

NS:s musikaliska förmåga har dock kommit i skymundan för teologen, ärkebiskopen, Nobelpristagaren Nathan Söderblom, om vilket det finns mycket litteratur. Musiken var uppenbarligen en stor del i NS:s liv. Middagarna med sång och musik, körerna, spelmansstämmorna, umgänget med musiker, artister och konstnärer bekräftar detta. NS:s syskon lägger stor vikt vid musiken då de i samlingen *Hågkomster och livsintryck*, band 15, minns sin bror. NS komponerade musik och skrev texter till ett flertal verk, det mest kända är hans melodi till psalmen *I denna ljuva sommartid*, som från början skrevs för psalmen *Lär mig, du skog, att vissna glad*.

Per Erik Styf som är författare till föreläsningen *Nathan Söderblom och musiken* har sökt noter skrivna av NS, men förklarar i sin föreläsning att det inte går att få tag på så många med anledning av att noterna under åren har spritts ut i NS:s musikintresserade släkt.

I samband med denna studie har dock hittats ett antal kompositioner.

NS lade stor vikt vid koralboksfrågan och var själv ordförande i Koralbokskommittén. Han stred även för bevarandet av folkmusiken och den lokala folkliga kulturen bl.a. i och med sitt engagemang i spelmansstämmorna.

NS:s uppväxt på prästgårdar hade inverkan på hans intresse för musik. För NS var väckelsesångerna hemlandstoner och både hans far och mor var musikaliska och musicerade med barnen och såg till att de fick musikundervisning. NS undervisades i piano, orgel och esskornett. Det ansågs välanständigt och bra att på ett amatörmässigt plan syssla med musik.

NS anordnade regelbundna träffar för sina körer, vänner och bekanta då de bl.a. musicerade tillsammans. NS umgicks med flertalet stora konstnärer för den tiden och blev nära vän med flera, bl.a. Hugo Alfvén, Emil Sjögren och Anders Zorn. Umgänget med konstnärsvännerna påverkade positivt NS:s estetiska medvetenhet.

Vännerna uppfattade NS som en energisk person som hade ork att jobba dygnet runt, trevlig värd som alltid såg och räckte till för sina gäster, god talare som gjorde djupa intryck med sina fyndiga tal, god sångare och pianist som spelade verk av Bach, Beethoven och Paganini utan några hinder, en frisk fläkt vid vännernas middagar och musikaftnar då han visade förståelse för och blev uppmuntrad av vännernas musik och deras musicerande.

En anledning till att NS:s musikintresse och musikutövande inte har fått så stort utrymme i tidigare dokumentation i form av rubrik på kapitel eller boktitlar skulle kunna vara att hans teologiska framgångar ansetts vara av större vikt. Skulle det även kunna vara så att NS:s intresse och engagemang för folkmusiken ledde till att det valdes, inom vissa kretsar, att inte framhäva detta, då uppsatta inom kyrkan ansåg att folkmusiken var ett hot?

NS blev lyssnad på av folket. En av anledningarna skulle kunna vara att han nådde folket med musik, att det öppnade upp en kontakt och att han på det viset sågs som lättillgänglig. Om det var så att NS fick den kontakten via musiken kan det hända att det var lättare att få ut även sitt teologiska budskap. Skapar musik kontakt? Har musikaliska människor lättare att förmedla även sådana budskap som inte direkt härrör till musik? Är man musikalisk kanske man fångar lyssnarens intresse genom sin musik och i och med det kan det kanske öppna möjligheter för att även sprida annan kunskap eller budskap. Intressant vore därför att studera om och hur musikaliska personer har ökad förmåga att sprida kunskap som inte härrör till musik.

Ett annat alternativ till vidare forskning kan vara att gå på djupet och analysera NS:s musikaliska verk. Försöka se om det finns något samband mellan verken i NS:s sätt att tonsätta eller författa texter. Fanns det någon särskild tanke bakom melodierna eller texterna och i så fall vad?

Om tid funnits hade det undersökts om det finns fler stora ledare, som Söderblom, som blivit kulturellt engagerade personer och dessutom komponerat musik.

Dessa frågor lämnas öppna, för den här gången. Kan hända att frågorna är en möjlighet till forskning i ett eventuellt framtida projekt.

5. Käll-/Litteraturförteckning

Öpublicerat material

Brev och telegram förvarade på Handskrifts- och musikenheten, Uppsala
Universitetsbibliotek (UUB):

Forsell, J. daterade; 11.7.1900
13.7.1900
Kempff, G. daterat; 5.23.1925
odaterat
Kempff, W. daterat; 1919
29.1.1920
18.8.1920
19.11.1927
Lagerlöf, S. daterade; 14.5.1925
16.7.1925
8.9.1925
Larsson, C. daterade; 28.2.1915
15.1.1916
Strindberg, A. daterat; 18.3.1912

Musikalier

För alla helgon, som i kamp för tron, nr. 171a, 1986 års psalmbok
I denna ljuva sommartid, nr. 200, 1986 års psalmbok
Lär mig, du skog, att vissna glad, nr. 304, 1986 års psalmbok
Se kärlet brast, och oljan är utgjuten, nr. 445, 1986 års psalmbok
Te Deum, nr. 603a, 1937 års psalmbok
Vaggvisa, särtryck ur Vår Lösen 1932
Vår lösen, särtryck ur Vår Lösen 1912
Vår lösen, NS handskrift, Lundgren 1986, s.206
Vårvisa, finns i privat ägo

Litteraturreferenser

Andræ, T. (1931). *Nathan Söderblom*. Uppsala: J. A. Lindblads Förlag
Bengtsson, Eva-Lena: artikeln "Larsson, Carl" i *Nationalencyklopedin*, 1993, band 12.
Bengtsson, Ingmar & Horst Heussner: artikeln "Agrell, Johan" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1975, band 1.
Bergqvist, O.: Minnen från en 45-årig bekantskap, i *Hågkomster och livsintryck*, red. Sven Thulin, samling 15, till minnet av Nathan Söderblom, 2 uppl., Uppsala 1934
Blohm, Lars & A. Lundevall: artikeln "Allmänna sången" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1975, band 1.
Bohlin, Folke & Gösta Percy: artikeln "Wennerberg, Gunnar" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1979, band 5.
Brandel, Åke & Jan Kask: artikeln "Kempff, Wilhelm" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1977, band 4.
Carlsson, C.: artikeln "Olsson, Otto" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1977, band 4.

- Englund, Elsa: Några minnen av storebror, i *Hågkomster och livsintryck*, red. Sven Thulin, samling 15, till minnet av Nathan Söderblom, 2 uppl., Uppsala 1934
- Eppstein, H.: artikeln "Heinrich Schütz" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1979, band 5.
- Hambraeus, Bengt: artikeln "Schweitzer, Albert" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1979, band 5.
- Hedwall, L.: artikeln "Hugo Alfvén" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1975, band 1.
- Helmer, Axel: artikeln "Geijer, Erik Gustaf" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1976, band 3.
- Helmer, Axel: artikeln "Sjögren, Emil" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1979, band 5.
- Jonsson, A. (1963). *Folkmusiken i Hälsingland genom tiderna*. Bollnäs: Hälsinglands spelmansförbund.
- Jonsson, L. & Martin Tegen (1993). *Musiken i Sverige. Den nationella identiteten 1810-1920*. under redaktion av Jonsson & Tegen. Stockholm: T. Fischer & Co
- Kjellström, Sven: Några möten med Nathan Söderblom i musikens värld, i *Hågkomster och livsintryck*, red. Sven Thulin, samling 15, till minnet av Nathan Söderblom, 2 uppl., Uppsala 1934
- Larsen, H. (2008). *Examensarbete i musikvetenskap. En vägledning* Stockholm: Institutionen för musik- och teatervetenskap
- Larsson, S. (1909). *De Uppländska Spelmanstävlingarna i Uppsala 7-8 maj 1909*. Uppsala: Upplands nation
- Lundgren, C.-G. (1986). *Nathan Söderblom, vår store ärkebiskop. En uppdaterad biografi*. Norrala: Bokförlaget Hälsingerunor.
- Malmberg, Helge: artikeln "Roth, Alfred" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1979, band 5.
- Malmberg, Helge: artikeln "Sankey, Ira" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1979, band 5.
- Olsson, Otto: En kyrkosångens befrämjare, i *Hågkomster och livsintryck*, red. Sven Thulin, samling 15, till minnet av Nathan Söderblom, 2 uppl., Uppsala 1934.
- Percy, Gösta: artikeln "Widéén, Ivar" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1979, band 5.
- Ramsten, Märta: artikeln "Härdelin" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1976, band 3.
- Reimers, G. (1993). *Lärdom och idyll. Prästgården som bildningsmiljö*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Reimers, Lennart, Leif Jonsson & Martin Tegen: artikeln "Körmusiken" i *Musiken i Sverige. Den nationella identiteten 1810-1920*, 2 uppl., 1993, band 3.
- Runestam, S. (2004): *Söderblomsstudier*, Uppsala: Svenska Institutet för Missionsforskning
- Schweitzer, A. (1987). *Albert Schweitzer. Leben, Werk und Denken*. Heidelberg: Verlag Lambert Schneider
- Sandström, Birgitta: artikeln "Zorn, Anders" i *Nationalencyklopedin*, 1996, band 20.
- Styf, P. Hallencreutz, C.F. Sjöholm, Ö. (2000). Nathan Söderblom och musiken, i *Nathan Söderblom: Präst – professor – ärkebiskop: Sju föreläsningar utgivna*

av Carl Fredrik Hallencreutz och Öyvind Sjöholm. Uppsala: Svenska Institutet för Missionsforskning

- Sundkler, B. (1968). *Nathan Söderblom. His Life and Work*. Lund: Gleerup
- Sundkvist, Axel V.: artikeln "Kjellström, Sven" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1977, band 4.
- Sundström, Einar & Sune Hofsten: artikeln "Forsell, Carl Johan (John) Jacob" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1975, band 2.
- Söderblom, N. (1918). *Emil Sjögren in memoriam*. Stockholm: C.A.V. Lundholms
- Söderblom, Svante: Några minnen av storebror, i *Hågkomster och livsintryck*, red. Sven Thulin, samling 15, till minnet av Nathan Söderblom, 2 uppl., Uppsala 1934.
- Ternhag, Gunnar: artikeln "Andersson, Nils" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1975, band 1.
- Törnbom, Gösta: artikeln "Ahnfelt, Oscar" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1975, band 1.
- Åberg, Jan-Håkan: artikeln "Blom, Oscar" i *Sohlmans musiklexikon*, 2 uppl., 1975, band 1.

Internet

<http://libris.kb.se/> sökord: "Sankeys sånger", <http://libris.kb.se/bib/1309013> [kl.11:17 090327]

www.google.se sökord: "KFUM", <http://www.kfuk-kfum.se/> [kl.18:11 090327]

www.google.se sökord: "Strindberg + Söderblom", http://www.lund.se/templates/Page____57280.aspx, [kl. 20.35 090417]

Bilagor

BILAGA 1

VID EMIL SJÖGRENS JORDFÄSTNING

AV

Nathan Söderblom

»Och jag hörde ett ljud från himmelen, och ljudet, som jag hörde, var såsom när harpospelare spela på sina harpor.» Siaren hörde människosjälarnas jubelklang som ett samfällt brus av stora vatten, men Gud förnimmer varje enskild själ för sig och känner igen dess egendomliga ton. Det är ju han som egentligen spelar på människornas själar. Livet handskas med människosjälarna. Det sker ej sällan på ett så brutalt och till synes godtyckligt sätt, att vi icke kunna tänka oss, att det är Gud som har hand om dem. Men vår tro vet, att så är. Gentemot egna tvivel och utomstående inkast har kanske en själ genom särskilt hårda erfarenheter vunnit den vissheten, att det ändå var Gud, som ledde dess livsmusik.

Många själar äro tonlösa och döda. De sakna resonans både för sången från himlen och för livets dån. De andra, som äga ett gensvar och en klang - endast till dem kunna ord riktas vid denna bår. Det är icke sagt, att det är de mer robusta mänskliga instrumenten, som av skickelsen hanteras omilt. Det händer, att en fin stackars hjärtesträng gripes så hårt av livet, att den endast kan ifrån sig en klagande suck och brista. Vissa själar äro så känsliga, att det vanliga och alldagliga, som för mängden av människor är ganska klanglöst och meningslöst, hos dem framkallar underbara toner.

Färgingen i en klang, i en melodi, i en rytm kan icke beskrivas, den måste förnimmas. Likadant är det med en människas väsen. Det kan jämte sina brister äga en älsklig, frisk skönhet, en spänstig och hjärtlig ton, en egendomlig tjusning och nyans, som icke kan beskrivas, endast erfaras av den, som har öra för själarnas ton. Det finnes tonande själar, vilka fått nåden att redan här nere ge sådant uttryck åt den musik, som Gud utför på själens strängaspel, att tonen förnimmes icke blott av en begränsning gå vida i rum och tid. Det sker dels genom livet, dels genom konsten.

Störst äro handlingens och livets mästare, i vilka ett ord har blivit kött, en hög andlig avsikt förkroppsligad och förverkligad av offervilja och helhjärtad tro. Mäktigast bland dessa är Frälsarens ton, ty i handling och lidande har hans liv fått en giltighet utöver alla andras, så att om hans person kan sägas, att ordet, klangen av Guds egen kärlek, ljuder ur hans verk och väsen för alla människor och tider.

Näst livets hjältar nämner jag dem som i språket förmått utforma fasta och talande uttryck för själens ton. Ord, som med alla maktens och propagandans resurser tutas ut över världen äro kanske dömda att falla livlösa till marken, medan en tanke, en själens ton, i kammarens tysta ensamhet strängt och klart utformad ur språkets enkla material, kan vara bestämd att predikas ännu efter många släktled.

Tonernas språk fordrar intet lexikon. Mer än vad ord förmå uttrycka kan en harmoniföljd eller melodi överföra från en klangrik själ till en annan, oberoende av nation och tid. Fattiga skala av toner, missbrukad och nött på oräkneliga sätt,

ha icke alla möjligheter längesedan utnötts? Måste icke nya ansträngda påhitt tillgripas? Då kommer snillet, uppfinnaren. I några takter lägges in en oanad friskhet, en vekhet, en skälmskhet, ett vemod, en mörk fråga, ett jubel, en skiftning, känslans oändliga fullhet. Skalans fattiga tolv toner rymma en värld av musik, nej världar oräkneliga som universums, men rikare än de. De bära bud från en själ till en annan, som hon icke känner, men som ovillkorligt föres in i hennes hemlighet. Syner trollas fram. Nyss instängd och hjälplös, blir känslan frigjord. Hon får andas ut, renas till klarhet, växa till styrka. Det är som att genomleva ett förklarat stycke av själva livsprocessen.

Formlösa stämningar, irrande oro tagas om hand, omgjutas i samma uttryck, som förhjälpa det väsentliga i människan att göra sig gällande och som sålunda frigöra henne.

Vem gav dig, Emil Sjögren, framför andra i vårt land, denna flödande rikedom av motiv och tonföljder, överraskningar och rytmer? Mycket var dig givet, men du räknade det icke för ditt. Du strödde givmild ut det dig anförtrödda. Redskapet är förbrukat, det lägges undan i graven. Men dina spelande tankar och dina känslors brus överleva dig i uttryck, som äro svenska, men icke nationalklädda, utan allmängiltiga och mänskliga. De skola vederkvicka många ännu ofödda släktled och uppenbara för dem liksom för oss något av vår egen värld och av skönhetens värld. Den som gjort det andliga arvet så mycket rikare, han kan nöjd gå till ro.

Vem gav dig, Emil Sjögren, den tjugande älskvärdheten i ditt väsen? Du var rädd att göra någon för när, även då omdömet formade sig till en udd. Du var mer mån om andras ära än om din egen. Det skapande snillet trädde blygt tillbaka för dem som för tillfället tolkade dess odödliga verk.

Mer än musiken i livet. Det har sin egen ton och rytm. Hur annorlunda skulle icke livsmusiken ljuda omkring och inom oss, om var och en av oss läte Gud själv alltid spela vår levnads melodi och giva åt väsen och vandel sin fasta, stärkande rytm.

BILAGA 2

DAGENS OCH ÅRETS TIDER

200 I denna ljuva sommartid

1 I den-na lju-va som-mar-tid gå ut, min
 själ, och gläd dig vid den sto-re Gu-dens gå-vor. Se,
 hur i pryd-ning jor-den står, se, hur för dig och
 mig hon får så un-der-ba-ra hå-vor.

2 Av rika löv är grenen full, /och jorden täckt sin svarta mull
med sköna gröna kläder. /De fagra blommors myckenhet
med större prakt och härlighet /än Salomos dig gläder.

3 Nu växer säd för skördens tid,
och ung och gammal gläds därvid
och bör Guds godhet prisa, /som vill i överdådigt mått
oss människor så mycket gott /var dag och stund bevisa.

Årstiderna

4 När jag hör trastens klara sång, /när lärkan jublar dagen lång
högt ovan fält och backar, /då kan jag icke tåga still.
Min Gud, så länge jag är till /för livet jag dig tackar.

5 Ack, är det redan här så skönt /på denna jord, så härligt grönt,
hur skall det då ej bliva /i himmelen, där Gud berett
vad ingen här i världen sett /och ord ej kan beskriva.

6 Ack, att jag redan stode där /inför din tron, o Herre kär,
och bure mina palmer. /Jag ville då på änglars vis
instämma i ditt lov och pris /med tusen sköna psalmer.

7 Liksom ett träd i sol och regn /så lät min själ i Andens hägn
få växa alla dagar /den sommar som av nåd jag får.
Gud, lät mig bära frukt i år, /den frukt som dig behagar.

8 Behåll mig till ditt paradiset, /och lät mig på de trognas vis
i dina gårdar grönska. /Låt mig få tjäna dig allen,
i trohet sann, i kärlek ren, /så vill jag mer ej önska.

Text: P. Gerhardt 1653, J. von Düben 1725, C. O. Angeldorff 1855, B. G. Hallqvist 1980
Musik: N. Söderblom 1916

Livets gåva och gräns

304 Lär mig, du skog, att vissna glad

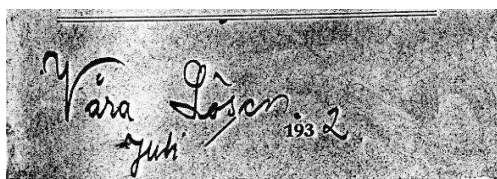
1 Lär mig, du skog, att viss - na glad en
gång som hö - tens gu - la blad: en bätt - re vår snart
blom - mar, då här - ligt grönt mitt träd skall stå och
si - na dju - pa röt - ter slå i e - vig - he - tens som - mar.

2 Lär mig, du fågel, med din flykt /att bryta upp och färdas tryggt
mot obekanta stränder. /När allt är vinter här och is,
jag mot ett evigt paradiset /min blick och längtan vänder.

3 Lär mig, du fjäril, vingad, lätt, /vad Herren ock åt mig berett,
där du mot höjd dig singlar. /I går dig puppan inneslöt,
i dag du glad ditt fångsel bröt: /min själ skall ock få vingar.

4 O Jesus Krist, som ur din grav /stod upp med evigt liv och gav
det ut åt världen vida, /giv mig ditt liv, att även jag
må efter bitter långfredag /min påskdagsmorgon bida.

Text: A. Oehlschlager 1813, E. Ahnfelt-Laurin 1879, B. G. Hallqvist 1983
Musik: N. Söderblom 1916

156

VAR LÖSEN
VAGGVISA.

Nathan Söderblom.

Som-na mitt barn, Dröm nu om barnlig
lycka! Smart i sitt garn Sor-gen dig meg skell
trycka, Somna och sov Världens dig väcker
ti-da. Då får du lov Lära dig och att

li - da. Sov du min vän!

Sjukt är ändå ett drömma. Va - gen i -

gen Han du sj nura glömma.

Gunnar Fränberg.

Den här återgivna kompositionen av Nathan Söderblom har godhetsfullt ställts till Vår Lösen's förfogande av Advokaten Wilhelm Kjellström, Stockholm. Söderblom skrev denna komposition för omkring 40 år sedan och överlämnade den då till Advokat Kjellströms mor, Fru Helma Kjellström, född Waldenström. A. W.

VÅR LÖSEN.

N. S.

Ring in guds - tjänst - tid! Hjär - ta och hand, tan - ke och tun - ga,
 Sjung in ar - - bet - s - id! Släk - te - nas rad, räk - ker oss han - den,

Bed in hjärte . . . frid! Brö - der i dag, me - dan vi van - dra,

fol - ket vårt land, gam - la och un - ga, gär - ning och kall Gud sko - la dyr - ka,
 käm - pen som bad, skald rörd af an - den. Mö - dor - nas blod, ar - be - tets tun - ga,

va - re vår lag: hjäl - pa hvar - an - dra. O - för - rätt gjord hjär - tat be - las - tar,

Värld - den all blif - ve Guds kyr - ka. Glöm miss - - trös - tan min själ, vet oss
 kräf - va sitt möd, Tro gör oss un - ga. He - li - ga min - ne - nas här teck - nar i

nå - den för - spord tyng - den af - ka - star. Glöm det, till - ryg - ga, min själ! Her - re, o

Gud ej för-smår. Sörj, o folk för ditt väl, ring in
dun - - klet spår. Fram-åt, vår lö - - sen är. Sjung in

var oss blid, se, i din hand är vårt väl. — Bedjom in

guds - tjänst - år!
ar - - - bet - år!

e - - - vig frid!

N. S.

Vår Lösen

Ring in gudstjänsttid!
Hjärta och hand,
tanke och tunga,
folket vårt land,
gamla och unga,
gärning och kall
Gud skola dyrka.
Världen all
Blive Guds kyrka.
Glöm missförtröstan, min själ
vet, oss Gud ej försmår.
Sörj, o folk, för ditt väl,
Ring in gudstjänstår!

Sjung in arbetstid!
Släktens rad
räcker oss handen,
kämpen som bad,
skald rörd av anden.

Mödornas blod,
arbetets tunga
kräva sitt mod.
Tro gör oss unga.
Heliga minnenas här
tecknar i dunklet spår.
Framåt vår lösen är.
Sjung in arbetsår!

Bed in hjärtefrid!
Bröder, i dag,
medan vi vandra,
varje vår lag:
hjälpa varandra.
Oförrätt gjord
hjärtat belastar,
nåden förspord
tyngden avkastar.

Vår Lösen

N. S.

Bring in
bel in

guds tjänst- tid!
hjärtat- frid!

Ägna oss hand,
Blåsternas rad
Bröder i dag,

tanke och tunga,
riker, om handen,
huden vi sandra,

folk, vårt land,
kungen som bad,
vare vår dag:

gunga och unga,
Blåst vid af
hjärtas kusan- drag

gärning och takt
Höjdruns blod
Pöppelns gjord

Gud ossa dygter,
färdigt taliga
hjärtat be- fastar,

Vårt- den all
kutan som mod,
huden för- gjord

Vieta Guds kyrkan
Tro för oss unga,
Eggen, af- kastar.

Älska oss- fröstan min
Heliga minnenas
Älska det tillryggiga, min

o, vet om
kutan i
djärl! klara,

Gud ej för- smär,
dunklet öfver,
var oss bled,

Älska, o folk för det
Främling var det
se i din hand av vitt

vet-
är.
völ-
völ-
Bedjorn in

guds tjänst- tid!
färdigt- frid!

e- vgl frid

N. S.

BILAGA 7

KYRKOÅRET

171 A För alla helgon, som i kamp för tron

1 För al - la hel - gon, som i kamp för tron
stätt fast mot värld - den och nått him - la -
ron, till dig, o Je - sus, hö - jes lo - vets
ton. Hal - le - lu - ja! Hal - le - lu - ja!

2 Du var i världen deras fasta hus.
Din röst dem ledde fram i stridens brus,
och genom ödsligt mörker sken ditt ljus.
Halleluja! Halleluja!

Övriga helgdagar

3 Vi kämpa må med troget, tappert mod
som förr en gång din helga skara god,
tills den bekrönt i segerns boning stod.
Halleluja! Halleluja!

4 O höga samfund, helgon av vår släkt!
Mörk är vår väg, för er har morgon bräckt.
Men alla livas av hans Andes fläkt.
Halleluja! Halleluja!

5 Blir dagen tung och själens möda lång,
tyst, hör! I fjärran tonar segersång,
och tro och vilja stärkes än en gång.
Halleluja! Halleluja!

*Text: W. W. How 1864, N. Söderblom 1911**
Musik: J. Barnby 1869

282
283

BILAGA 8

Te Deum

Försångare Gamla kyrklig Kör I & II

603 a

* O Gud, vi lo--va dig. O Her-re,

vi be-kän-na dig. Dig, e-vi-ge Fa--der, Å-rar

he-la jor-den. Dig prisa al-la äng-lar, Him-lar-na

och al-la kraf-ter. Dig pri-sa Ke-ru-bim och

786 HYMNER OCH SÅNGER

I & II

Se-ra-fim Och sjun-ga u-tan än-de: He---lig,

he--lig, he--lig, Herre Gud Se-ba-ot!

Ful-la ä-ro him-lar-na och jor-den av din ä-ras

maje-stät. Dig pri-sar apost-larnas sa-li-ga kör.

I

Dig lo-var pro-fe-ter-nas pris-vär-da ska--ra.

II

Dig lo--var mar-ty-rer-nas vi--ta här.

I

Ö-ver he-la jor-dens krets Be-kän-ner dig den

he-li-ga kyr-kan, Dig, Fa-der Alls-mäk-tig,

I & II

Din högt-lo-va--de, San-ne, en-föd-de Son

FÖR SÄRSKILDA GUDSTJÄNSTER 787

Och Hug-sva-la-ren, Den He-li-ge An--de.

Du, Kris-te, Ä-rans Ko-nung, Fa-derns Son

Är du i e-vig-het. Till män-ni-skans för-loss-ning

tog du man-dom Och för-småd-de ic-ke, jung-fruns

skö-te. Du ö-ver-vann dö--dens udd Och upp-lät

him-mel-ri-ket för de trog-na. Du sit-ter på Guds

hög--ra hand I Fa-derns här-lig-het, Där-i-från

i-gen-kom-man-de Till att dö-ma le-van-de och

dö-da. Där-för bed-ja vi: Hjälp di-na tjä--na--re,

788

HYMNER OCH SÅNGER

Som du å-ter-löst med ditt dy-ra blod, Och giv

dem bland di-na helgon Den e-vi-ga här-lig-he-ten.

O Her-re, fräls ditt folk Och väl-sig-na din

ar-ve--del Och re-ge-ra dem Och upp-höj dem

i e-vig-het. O Gud, vi pri--sa dig al-la

da-gar Och lov-sjung-a ditt namn i e-vig-he-terns

e-vig-het. Vär-di-gas, Her-re, i dag Be-va-ra

oss u-tan synd. För-bar-ma dig ö-ver oss, Her-re,

För-bar-ma dig ö-ver oss. Din barm-här-tig-het,

FÖR SÄRSKILDA GUDSTJÄNSTER

789

Her-re, va-re ö---ver oss, Så-som vi hop-pas

på dig. På dig hop-pas jag, o Her--re, Jag skall

ic-ke kom-ma på skam till e-vig tid., A-men.

jag skall ic-ke kom-ma på skam till e--vig tid.

Hymn från 400-talet L. Petri 1553 Söderblom 1915

Fastan

445 Se, kärlet brast, och oljan är utgjuten

1 Se, kär - let brast, och ol - jan är ut - gju - ten, dess
doft upp - fyl - ler värl - dens sor - ge - hus. Din
själ, av him - melsk väl - lukt lent om - flu - ten, blir
sa - ligt lyft ur jor - dens stoft och grus.

2 Låt kärlet brista, låt dess nardus strömma,
var icke snål, bered din själ till fest.
Vad fröjdfullt överdåd! Låt kärlek tömma
sin bästa gärd för själens höge gäst.

Text: N. Söderblom 1928, vers 1 efter K. Gerok 1857
Musik: P. Vretblad 1938

BILAGA 10

Yok. mus. h.s.
234.59.

Vårvisa

Ord af K. G. Ossian-Nielsen

Vore kvartetter ej all'pst' enfoldog,
skulle jeg driste mig at
tilsige dem til O. D.
Nathan Foderholm

- Vārvis -

Handwritten musical score for the song "Det vaknar med bris och flöde, det spela". The score is written on two staves, Treble and Bass clef, with a 6/8 time signature. The melody is in G major (one sharp). The lyrics are written below the notes. The score includes a key signature change to one sharp (F#) and a time signature change to 3/4. The lyrics are: "Det vaknar med bris och flöde, det spela".

Handwritten musical score for the hymn "En psalm som kan väcka döda i bergens". The score is written on two staves. The upper staff contains the melody with the lyrics "en psalm som kan väcka döda i bergens" written above it. The lower staff contains the piano accompaniment with the lyrics "pp en psalm" written below it. The music is in G major (one sharp) and 4/4 time. The tempo is marked "Andante". The score is handwritten in ink on aged paper.

[illegible][illegible]

Handwritten musical score for "Herrn der Lüge" by J. A. Hermann. The score is written on two staves. The top staff features a melody with notes and rests, and the bottom staff features a bass line. The lyrics "Herrn der Lüge" are written below the bottom staff. The handwriting is in German and appears to be a personal or working draft.

f Den gamla symfo-nin.
den gam-la sym-fo-nin. *10/3 Det*

är de fångar som frias till slut, som bundits af vinteren den

oträn-ge, *mf* det är ett jubel, som porlar ut, som

marcato
hufvuds så länge, så
län ge.

Ord af H. G. Ossian-Nilsson